Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Kateřina Tandlerová

Evropský zatýkací rozkaz

Diplomová práce

Olomouc 2012

Prohlášení:

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Evropský zatýkací rozkaz vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

.....

V Olomouci dne 29. března 2012 Kateřina Tandlerová

Poděkování:

Chtěla bych tímto poděkovat Prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc. za odborné vedení a poskytnuté konzultace při tvorbě této diplomové práce.

Obsah:

1. Úvod ... 5
2. Seznam použitých zkratek ... 7
3. Europeizace trestního práva ... 8
4. Otázka státní suverenity ... 13
   4.1. Vývoj koncepce suverenity a její pojetí v současnosti ... 13
5. Podstata a formy mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech ... 18
6. Extradice ... 20
   6.1. Pojem a prameny ... 20
   6.2. Materiální a formální extradiční právo ... 21
7. Evropský zatýkací rozkaz ... 25
   7.1. Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu ... 25
   7.2. Pojem a principy evropského zatýkacího rozkazu ... 26
   7.3. Druhy trestné činnosti, na které se evropský zatýkací rozkaz vztahuje ... 28
   7.4. Důvody pro odmítnutí evropského zatýkacího rozkazu ... 31
   7.5. Práva vyžádané osoby a záruky pro členské státy ... 32
8. Shrnutí základních rozdílů mezi vydávacím a předávacím řízením ... 34
9. Implementace evropského zatýkacího rozkazu v České republice ... 37
   9.1. Vládní návrhy novel trestního zákona, trestního řádu a Listiny ... 37
   9.2. Přezkum ústavnosti ... 38
   9.3. Aktuální úprava evropského zatýkacího rozkazu v České republice ... 41
10. Exkurs do procesu implementace v některých dalších státech Evropské unie ... 44
11. Řízení o předání podle české právní úpravy ... 46
   11.1. Souběh více zatýkacích rozkazů ... 49
12. Fungování evropského zatýkacího rozkazu v praxi ... 50
13. Závěr ... 52
14. Seznam použitých pramenů ... 54
15. Abstrakt ... 58
16. Klíčová slova ... 59

1. Úvod

Formy mezinárodní (evropské) justiční spolupráce v trestních věcech se mění ruku v ruce s prohlubující se evropskou integrací. Volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu v rámci Evropské unie s sebou přinesl nejen ekonomické výhody pro občany členských států, ale také nové možnosti přeshraniční kriminality, k jejímuž vyšetřování a potírání bylo potřeba najít v oblasti mezinárodní justiční spolupráce účinnější mechanismy. Takovým mechanismem má být evropský zatýkací rozkaz, institut spočívající na vysokém stupni důvěry mezi členskými státy a na zásadě respektování lidských práv. Cílem, jehož má být prostřednictvím tohoto nástroje dosaženo, je urychlit stávající postupy vydávání pachatelů trestných činů, respektive nahradit je zjednodušeným systémem předávání mezi justičními orgány.

S problematikou evropského zatýkacího rozkazu a mezinárodní justiční spolupráce úzce souvisí ústavněprávní otázka státní suverenity. Lpění států na jejím původním pojetí komplikuje prosazování nových nástrojů mezinárodní justiční spolupráce a zpomaluje tak její vývoj.

Evropský zatýkací rozkaz tedy v sobě odráží provázanost trestního práva s právem evropským i s právem ústavním, a právě tuto provázanost se snažím vystihnout v úvodní části své diplomové práce, kam jsem začlenila kapitoly pojednávající o europeizaci trestního práva a státní suverenitě.

V navazující části práce nejprve velmi stručně a obecně zmiňuji formy mezinárodní justiční spolupráce. Z nich se pak blíže zabývám klasickou extradicí, které jsem věnovala zvláštní kapitolu, neboť právě tento systém vydávání pachatelů trestných činů byl evropským zatýkacím rozkazem mezi jednotlivými členskými státy nahrazen zjednodušeným systémem předávání. Ve vztazích mezi členskými státy a třetími zeměmi se však klasické extradiční řízení nadále využívá. Shrnutí základních rozdílů mezi vydávacím a předávacím řízením pak podávám v osmé kapitole práce.

Těžiště mé diplomové práce spočívá v analýze evropského zatýkacího rozkazu a předávacího řízení jednak na základě ustanovení Rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (dále jen „Rámcové rozhodnutí o EZR“), jednak na základě jeho implementace do českého právního řádu. Provedenou analýzu završuji krátkým exkurzem do procesu implementace v některých

dalších členských státech Evropské unie a kapitolou o fungování evropského zatýkacího rozkazu v praxi.

V závěru práce se pak prostřednictvím nově získaných poznatků pokouším odpovědět na otázky, zda je úprava evropského zatýkacího rozkazu v českém právním řádu dostatečná a odpovídající požadavkům vyplývajícím z Rámcového rozhodnutí o EZR, jak lze řešit problémy spojené s jeho aplikací a zda je zavedení předávacího řízení na základě evropského zatýkacího rozkazu opravdu takovým přínosem a zefektivněním evropské justiční spolupráce v trestních věcech, za jaký je pokládán mnohými autory nejrůznějších monografií a článků na toto téma.

Při psaní své práce aplikuji především metody deskriptivní a kompilativní, s jejichž pomocí se snažím popsat evropský zatýkací rozkaz a jevy s ním spojené na základě prostudování příslušné odborné a vědecké literatury. Téměř u všech kapitol práce se pak snažím o propojení tématu s judikaturou soudů České republiky nebo Soudního dvora Evropské unie (dříve Evropského soudního dvora) a doplnění vlastních poznatků či návrhů *de lege ferenda*. Na institut evropského zatýkacího rozkazu nahlížím ve své práci komplexně, z pohledu několika právních odvětví, nevymezuji si proto za cíl obsáhnout celou danou problematiku, ale jen její určité aspekty, které považuji za klíčové. Tyto jednotlivé aspekty se snažím osvětlit a přiřadit je do větších celků, a to s důrazem na aktuální stav.

K tématu evropského zatýkacího rozkazu, byť se jedná o institut poměrně mladý, bylo vydáno již několik knižních publikací a charakteristika této formy mezinárodní justiční spolupráce se také objevuje ve většině aktuálních učebnic trestního práva. Jak jsem již ale nastínila, nepovažuji za vhodné se institutem evropského zatýkacího rozkazu zabývat jen v úzkém rámci trestního práva, při psaní této práce jsem proto použila také odbornou literaturu a dokumenty z oblasti práva ústavního a evropského.

2. Seznam použitých zkratek

Amsterodamská smlouva	Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii, Smlouvy o založení Evropských společenství a související akty platná od 1. května 1999.
EU	Evropská unie.
EZR	Evropský zatýkací rozkaz.
Komise	Evropská komise.
Lisabonská smlouva	Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství platná od 1. prosince 2009.
Listina	Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění úst. zák. č. 162/1998 Sb.
Poslanecká sněmovna	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky.
Rada	Rada Evropské unie.
Rámcové rozhodnutí o EZR	Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie 2002/584/JVV ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy.
Senát	Senát Parlamentu České republiky.
Smlouva o EU	Smlouva o Evropské unii (Maastrichtská smlouva) platná od 1. listopadu 1993.
Tr. řád	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.
Tr. zák.	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
Ústavní soud ČR	Ústavní soud České republiky.
Zatýkací rozkaz	Mezinárodní zatýkací rozkaz.

3. Europeizace trestního práva

Po prostudování nejrůznějších knižních publikací a odborných článků na téma „*europeizace trestního práva*“ se ukazuje, že už samotné vysvětlení pojmu může činit velké potíže. Nepřijatelnější se zdá být charakteristika europeizace trestního práva jako procesu sbližování trestního práva jednotlivých států Evropy směrem k trestnímu právu evropskému, přičemž proces vytváření vlastních norem trestního práva evropského je proces od europeizace trestního práva kvalitativně odlišný, resp. na ni navazující.[1]

To, jestli vůbec nějaká taková kategorie jako „*evropské trestní právo*“ existuje, je pak otázkou, o které by se dalo dlouze polemizovat.[2] Předpokládejme však, že tato kategorie existuje, a to jako „soubor právních norem společných pro různé státy Evropy, jež byly přijaty za účelem boje s trestnou činností, zvláště pak s přeshraniční organizovanou kriminalitou, a jež upravují především evropskou justiční spolupráci, minimální standardy a principy ochrany lidských práv a vliv systému práva komunitárního na trestní právo národní.“[3]

Vzhledem k provázanosti trestního práva s chápáním státní suverenity[4] je proces jeho sbližování v rámci Evropy pomalejší a obezřetnější, než je tomu v jiných právních oblastech. Roli zde pak hrají také odlišnosti v národních systémech trestního práva a dále kulturní, náboženské, sociologické, ekonomické, ale i historické rozdíly.[5] Jednotný nadnárodní systém trestního práva je proto zatím utopií.

Sbližování trestního práva jednotlivých států Evropy však stále probíhá, přičemž výrazněji se tento proces projevuje v trestním právu procesním. Z hlediska trestního práva hmotného jde převážně jen o pokusy o překonání základních odlišností u formálních znaků trestných činů v národních trestních zákonících.[6]

Proces europeizace trestního práva můžeme v současné době sledovat ve dvou rovinách. V první rovině jde o činnost Rady Evropy, jejímž výsledkem jsou převážně mezinárodní smlouvy, rezoluce a doporučení, ve druhé rovině probíhá europeizace

[1] KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo – Mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského práva.* Praha: C. H. Beck, 2006. s. 170.
[2] Srov. např. TOMÁŠEK, Michal. *Existuje „evropské trestní právo“?* [online]. iPravnik.cz, 26. května 2004. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_3743/existuje-evropske-trestni-pravo.aspx>.
[3] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 77.
[4] Viz kap. 4.
[5] TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 13.
[6] KALVODOVÁ, Věra. Institut trestu v evropském právním prostředí - vybrané otázky. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2010, roč. 18, č. 4, s. 330.

prostřednictvím práva EU, jehož význam s prohlubující se evropskou integrací stále roste.[7] Vzhledem k tomu, že institut EZR je nástrojem práva EU, budu se ve zbývající části kapitoly zabývat jen touto druhou rovinou.

Zakládající smlouvy Evropských společenství (jejichž nástupcem je EU) sledovaly prioritně hospodářský cíl a neobsahovaly žádná ustanovení týkající se spolupráce v trestních věcech, která proto měla ze začátku čistě mezinárodní charakter. Požadavek na postupnou harmonizaci trestního práva nastolila poprvé Smlouva o Evropské unii podepsaná dne 7. února 1992 v Maastrichtu (tzv. Maastrichtská smlouva) a účinná od 1. listopadu 1993, na základě které vznikla EU spočívající na třech pilířích. Prvním pilířem byla reformovaná Evropská společenství, druhým pilířem společná zahraniční a bezpečnostní politika a třetím pilířem spolupráce v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Zatímco první pilíř byl charakterizován nadnárodní (komunitární) povahou, základ druhého a třetího pilíře spočíval na mezivládní spolupráci.[8]

Konkrétnější legislativní rámec pak zavedla následná novelizující Amsterodamská smlouva o Evropské unii účinná od 1. května 1999, kterou došlo k převedení části agendy z třetího pilíře do prvního, a tím tedy k částečné „komunitarizaci" třetího pilíře. Jednalo se o oblasti azylu, migrace, vízové politiky, ochrany hranic, civilního práva i civilní justiční spolupráce. V citlivé oblasti policejní a justiční spolupráce v trestních věcech však ke komunitarizaci nedošlo a tato spolupráce měla i nadále mezivládní charakter.[9]

Amsterodamská smlouva stanovila za jeden z cílů EU zachovávat a rozvíjet EU jako „*prostor svobody, bezpečnosti a práva*", ve kterém je zaručen volný pohyb osob ve spojení s vhodnými opatřeními týkajícími se kontroly na vnějších hranicích, práva azylu, přistěhovalectví a předcházení a potírání zločinnosti.[10] Z tohoto cíle vychází také institut EZR.[11]

Dále Amsterdamská smlouva nahradila hlavu VI. Smlouvy o EU novým textem, který upravuje pouze oblast policejní a justiční spolupráce v trestních věcech, a jako nové právní nástroje v této oblasti zavedla rámcová rozhodnutí, přijímaná za účelem sbližování

[7] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 77.
[8] PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 39.
[9] TOMÁŠEK, Michal. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 36.
[10] Viz čl. 2 odst. 4 Amsterodamské smlouvy ze dne 2. října 1977. Úř. věst. EU C 340 z 10. listopadu 1997.
[11] Viz 5. bod odůvodnění Rámcového rozhodnutí Rady Evropské unie 2002/584/JVV ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy. Úř. věst. L 190, 18. 7. 2002, s. 1.

právních předpisů členských států, a rozhodnutí, přijímaná za jakýmkoli jiným účelem.[12] Rámcová rozhodnutí v oblasti justiční spolupráce v trestních věcech postupně nabývala na významu a vytlačovala úpravu oblasti trestního práva prostřednictvím mezinárodních smluv, jejichž proces ratifikace byl v jednotlivých členských státech často zdlouhavý a komplikovaný.

Dne 1. prosince 2009 vstoupila v platnost Lisabonská smlouva, která je opět založena na metodě novelizace stávajících smluv – primárního práva EU. Smlouvu o založení Evropského společenství zároveň přejmenovává na Smlouvu o fungování Evropské unie. Lisabonskou smlouvou je EU přiznána právní subjektivita a ruší se dosavadní struktura tří pilířů zavedená Maastrichtskou smlouvou. Rozhodnutí a rámcová rozhodnutí tak po vstupu Lisabonské smlouvy v platnost nejsou již zahrnuta v právních aktech EU a pro oblast bývalého třetího pilíře budou namísto nich nadále používány nařízení a směrnice.[13] Dříve přijatá rozhodnutí a rámcová rozhodnutí jsou však nadále platná.

Podle Lisabonské smlouvy stojí justiční spolupráce v trestních věcech na dvou pilířích. Prvním pilířem je vzájemné uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí, založené na vysokém stupni vzájemné důvěry mezi členskými státy a rovnocennosti jejich justičních systémů, druhým pilířem je sbližování právních a správních předpisů členských států.[14]

Za první konkrétní opatření v oblasti trestního práva k provedení zásady vzájemného uznávání jako základního kamene justiční spolupráce, a to ještě před podpisem a účinností Lisabonské smlouvy, je považován EZR, institut zavedený Rámcovým rozhodnutím o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy ze dne 13. června 2002.

Z výše uvedeného vyplývá, že europeizace trestního práva je proces, který neustále probíhá, a to ruku v ruce s prohlubující se evropskou integrací. Kde jsou ale hranice sbližování trestního práva jednotlivých členských států a evropské integrace vůbec? Je možné vytvoření jednotného evropského trestního práva a je jeho vytvoření žádoucí? Jak už jsem nastínila výše, na tuto problematiku existuje spousta různorodých názorů a

[12] Viz čl. 34 odst. 2 písm. b) a c) Amsterodamské smlouvy ze dne 2. října 1977. Úř. věst. EU C 340 z 10. listopadu 1997.
[13] Podle článku 10 Protokolu o přechodných ustanoveních týkajících se aktů přijatých na základě hlav V. a VI. Smlouvy o EU před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost (č. 36) nejsou pravomoci Komise podle článku 258 SFEU použitelné (a pravomoci Soudního dvora EU jsou omezené) s ohledem na akty v rámci „bývalého třetího pilíře“ v průběhu přechodného období pěti let od vstupu Lisabonské smlouvy v platnost (tj. do 1. prosince 2014).
[14] Viz čl. 82 Smlouvy o fungování Evropské unie ze dne 25. března 1957, ve znění Lisabonské smlouvy. Úř. věst. C 115 z 9. května 2008.

náhledů, nicméně ať už jsou jakékoliv, jednou z hlavních překážek vzniku jednotného trestního práva zůstává idea suverenity. Ta je dle mého názoru v některých aspektech pojímána státy až příliš tradičně jako nedotknutelná vlastnost státu, s níž nelze nijak disponovat. Otázkou suverenity se proto budu podrobněji zabývat ve čtvrté kapitole této práce.

3.1. Corpus Juris

V předchozí kapitole jsem se pokusila o vyjasnění pojmu europeizace trestního práva a nastínila jsem průběh tohoto procesu v rámci EU. V souvislosti s myšlenkou jednotného evropského trestního práva je však nutné zmínit ještě jeden počin, iniciovaný Evropským parlamentem, a tím je návrh evropského trestního kodexu nazvaného Corpus Juris.

Corpus Juris byl vytvořen na podkladě trestněprávní studie, která byla zpracována v devadesátých letech na základě požadavků Evropské komise a Evropského parlamentu skupinou nezávislých expertů. Obsahovala návod pro harmonizaci trestního práva hmotného v oblasti trestněprávní ochrany finančních zájmů EU a pro harmonizaci základních trestněprocesních pravidel v jednotlivých členských státech. Stěžejním principem se stala myšlenka vytvoření tzv. „Evropské právní oblasti" založené na společné trestněprávní jurisdikci členských zemí. Cílem mělo být zjednodušení právní pomoci mezi státy a usnadnění vyšetřování a trestního stíhání ve vztahu k osmi skutkovým podstatám definovaných v první části Corpus Juris, kterými jsou: podvod proti rozpočtu EU, podvod ve sféře volné soutěže, korupce, zneužití úřední povinnosti, zpronevěra, vyzrazení služebního tajemství, praní a přechovávání majetkových hodnot získaných z nepoctivých zdrojů a zločinné spolčení.[15]

Druhá část návrhu Corpus Juris obsahuje ustanovení týkající se trestní odpovědnosti a katalog sankcí, který pro fyzické osoby stanovuje trest odnětí svobody s horní hranicí až pěti let, nebo peněžitý trest do výše jednoho milionu eur. Zakotvena je také trestní odpovědnost právnických osob.

Návrh evropského trestního kodexu obsahuje nejen hmotněprávní, ale i procesněprávní ustanovení, která jsou obsažena v třetí části kodexu a která jsou zastřešena zřízením úřadu Evropského veřejného žalobce s vlastní vyšetřovací pravomocí ve všech členských státech.

[15] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 123.

V poslední čtvrté části Corpus Juris je řešen vztah jednotlivých ustanovení kodexu k národnímu právu.

Základními zásadami Corpus Juris jsou zásada legality, zásada *nullum crimen sine culpa*, zásada přiměřenosti, zásada evropské teritoriality, zásada právní ochrany, právo na spravedlivý proces a princip subsidiarity národního práva.[16]

Na Corpus Juris navázala studie Corpus Juris 2000, která se zabývala slučitelností kodexu s ústavněprávními a trestněprávními principy národních států a otázkami spolupráce mezi členskými zeměmi EU. Corpus Juris 2000 byl představen na konferenci v Nice, nedošlo však k jeho přijetí a zůstal tak pouze prvním pokusem o komplexní úpravu evropského trestního práva.[17]

I když projekt Corpus Juris neuspěl jako celek, přinesl dílčí výsledky v podobě přesného označení problémů v oblasti evropské justiční spolupráce v trestních věcech a lze mu z části přičíst i úspěch v podobě přijetí Rámcového rozhodnutí o EZR, neboť myšlenka zavést EZR pochází právě z tohoto projektu. V oblasti evropské justiční spolupráce je tedy Corpus Juris jistě přínosem.

[16] TOMÁŠEK, Michal. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009, s. 408.
[17] BRYCHTOVÁ, Kateřina. *Evropské trestní právo procesní* [online]. jurisprudence.cz, 16. prosince 2005 [cit. 27. února 2012]. Dostupné na <http://www.jurisprudence.cz/clanek.html?id=1083&seznamtyp=&rocnik=&cislo=>.

4. Otázka státní suverenity

Mezinárodní justiční spolupráce, ať už je vykonávána v jakékoliv formě, úzce souvisí s otázkou státní suverenity (svrchovanosti) a s otázkou jurisdikce státu nad vlastními občany jako jedním z jejich hlavních projevů. Je proto nutné si uvědomit obsah pojmu suverenity, který se postupem času vyvíjel, a zamyslet se nad jejím skutečným významem v době, kdy „moderní stát přestal být uzavřeným celkem žárlivě střežícím svou státní svrchovanost a stále častěji vstupuje do mezistátních vztahů a stává se členem rozmanitých mezinárodních organizací a mezistátních integračních útvarů.“[18]

4.1. Vývoj koncepce suverenity a její pojetí v současnosti

Suverenita je v současnosti nazírána jako základní právní kategorie vztahující se k postavení státu. Prvotní pojetí suverenity, svázané s vytvářením moderních států v době křesťanského středověku, se však výrazně lišilo, neboť stát se ztotožňoval s panovníkem. Panovník byl suverénem a až od něj se odvozovala suverenita státu.[19]

Teprve názory anglického filozofa *J. Locka (1632 – 1704)* daly impuls k novému pojetí suverenity, podle kterého stát sám je původním suverénem a všechny nejvyšší pravomoci se odvozují od této suverenity státu. *J. Locke* ve svém díle *Druhé pojednání o vládě* podává tzv. smluvní teorii vzniku státu, podle níž právním důvodem vzniku státu je dobrovolná smlouva mezi lidmi, na základě níž zrušili přirozený stav a utvořili jedno politické těleso, v němž má většina právo jednat a zavazovat ostatní.[20]

Přeneseme-li se rovnou na přelom 19. a 20. století, nalezneme zde zásadní změnu v pojetí suverenity prezentovanou *G. Jellinekem (1851 – 1911).* Podle něj suverenita neznamená neomezenost, nýbrž schopnost sebeomezení, sebelimitaci státní moci prostřednictvím právního řádu. Jen suverénní stát může svobodně rozhodovat o své kompetenci, a to v mezích, které sám určil nebo uznal.[21]

Teorie suverenity státu jako schopnosti sebeomezení byla pak rozpracována dalšími teoretiky, včetně českého představitele tzv. normativní teorie *F. Weyrem (1879 – 1951)*. Ten chápal suverenitu jako původnost a neodvoditelnost státní moci od ničeho jiného, než

[18] PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, I. díl - Obecná státověda.* Praha: Linde, 1998, s. 96.
[19] PAVLÍČEK, Václav a kol. *Suverenita a evropská integrace – k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999, s. 14.
[20] LOCKE, John. *Druhé pojednání o vládě*, česky v překladu J. Krále. Praha: Svoboda, 1992, s. 86.
[21] PAVLÍČEK, Václav a kol. *Suverenita a evropská integrace – k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999, s. 19.

od vlastního práva, přičemž „suverenita není vlastností státu jako činitele odlišného od právního řádu, nýbrž vlastností právního řádu samotného“.[22] Tato suverenita může být omezena právem mezinárodním, přičemž je nutné zkoumat obsah právních řádů vnitrostátních a vývojový stupeň, kterého dosáhlo mezinárodní právo, tj. „zda existují jednotlivým státům společné normotvorné autority, do jaké míry mají výkonnou moc apod.“ Jedná se o volbu zásadně svobodnou.[23]

Světový vývoj v osmdesátých a devadesátých letech 20. století zdůrazňuje ochranu lidských práv, řešení globálních problémů, demokratičnost uspořádání států a princip solidarity. Prohlubující se mezinárodní vztahy pomáhají řešit různé formy konfliktů včetně boje proti kriminalitě. Postupně tak posiluje mezinárodního právo a formulují se kritéria možného omezení suverenity států mezinárodním společenstvím států. Vznikají rovněž integrační seskupení států, která omezení suverenity předpokládají.[24] Avšak vzhledem k tomu, že suverenita v absolutní podobě v podstatě nikdy ani naplněna nebyla, neboť státy se vždy dostávaly do vzájemných vojenských, ekonomických nebo politických vazeb, které absolutní pojetí suverenity neumožňují, nejedná se podle prof. J. Fenyka ani tak o omezení suverenity, jako o „přesně stanovenou mírou vzájemné tolerance a zřetelné vymezení prostoru pro uplatňování vzájemných vztahů“.[25]

Pojem suverenity tedy dostává nový význam. Jejím vyjádřením je způsobilost nositele s ní disponovat. Stát nepřestává být suverénním, uzavírá-li svobodně smlouvy, v nichž se dobrovolně zavazuje předat některé své kompetence k rozhodnutí jinému orgánu nebo podrobit se rozhodnutí jiného orgánu, pokud se jich může svým rozhodnutím opět ujmout.[26]

V prostředí České republiky byla otázka suverenity řešena u Ústavního soudu ČR v souvislosti s posuzováním souladu Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem.[27] Podle Ústavního soudu ČR je jedním z projevů svrchovanosti státu i možnost s ní (s její částí) dále nakládat, resp. možnost ji dočasně či trvale postoupit. Čl. 10a Ústavy stanoví, že mezinárodní smlouvou lze některé pravomoci přenést na mezinárodní organizace. Ústavní soud ČR však konstatuje, že přenos nesmí jít tak daleko, aby narušil samu podstatu republiky jako svrchovaného a demokratického právního státu založeného na úctě

[22] WEYR, František. *Československé právo ústavní.* Praha: Melantrich, 1937, s. 10 - 11.
[23] Tamtéž, s. 13 – 14.
[24] HÖLLANDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy.* Praha: Všehrd, 1995, s. 44.
[25] FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 15.
[26] PAVLÍČEK, Václav a kol. *Suverenita a evropská integrace – k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999, s. 42.
[27] Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08.

k právům a svobodám člověka a občana, tj. musí být v souladu s čl. 1 odst. 1 Ústavy.[28] Přenesení části pravomocí na základě svobodné vůle suveréna pak ale neznamená oslabení jeho svrchovanosti, ba naopak může představovat její posílení, neboť mezinárodní spolupráce a koordinace národních politik se stala nezbytným požadavkem zvládání globalizace světa. „Soužití" států či jejich integrace jsou založeny na vědomém sebeomezování a akceptování řádu, aby mohlo být lépe dosaženo určitých cílů nebo aby tak byly ochráněny společné hodnoty. Integrační charakter EU proto může v konečném důsledku přinést ochranu a posílení suverenity členských států ať už vůči vnějším faktorům (např. ekonomickým), nebo vůči nově nastupujícím světovým velmocím.[29]

Jedná se o tzv. koncept slité suverenity, kdy se stát nevzdává svých pravomocí úplně, pouze je přesouvá na jinou entitu – EU, která je následně vykonává ve prospěch celku i ve prospěch státu. Členské státy si zachovávají možnost s konečnou platností rozhodovat o rozdělení pravomocí a zůstávají nadále plně suverénními státy. EU jedná v mezích státem svěřených pravomocí a její činnost nesmí v souladu se zásadou proporcionality překročit rámec toho, co je nezbytné pro dosažení cílů. Pravomoci, které nejsou EU svěřeny, náležejí členským státům. [30]

V závěru kapitoly bych chtěla podotknout, že za vnější faktory, o kterých se Ústavní soud ČR ve svém nálezu zmiňuje a proti kterým může spolupráce států a jejich vědomé sebeomezování znamenat větší ochranu či posílení suverenity, lze dle mého názoru považovat i rostoucí mezinárodní kriminalitu a nadnárodní organizovaný zločin. Z povahy těchto jevů je zřejmé, že se proti nim dá bojovat lépe na mezinárodní (nadnárodní) úrovni než na úrovni jednotlivých členských států. Implementaci a aplikování EZR jako prostředku mezinárodní justiční spolupráce proto nepovažuji za „rezignaci na vlastní svrchovanost státu a na jeho způsobilost v tomto ohledu samostatně jednat", jak uvedl prezident České republiky Václav Klaus v souvislosti s vetováním novely tr. zákona a tr. řádu zakotvující EZR do českého právního řádu[31], nýbrž jen za svobodnou dispozici se suverenitou za účelem ochrany společnosti před kriminalitou a za účelem podpory společných hodnot států EU.

---

[28] Čl. 1 odst. 1 Ústavy zní: Česká republika je svrchovaný, jednotný a demokratický právní stát založený na úctě k právům a svobodám člověka a občana.
[29] Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08, body 96 – 109.
[30] Viz čl. 3b Smlouvy o Evropské unii ze dne 7. února 1992, ve znění Lisabonské smlouvy. Úř. věst. C 115 z 9. května 2008.
[31] KLAUS, Václav. *Vysvětlení důvodů prezidentského veta novely trestního zákona a trestního řádu* [online]. klaus.cz, 23. srpna 2004. [cit. 1. března 2012]. Dostupné na < http://www.klaus.cz/clanky/341>.

4.2. Trestní jurisdikce jako projev státní suverenity

Jurisdikce, označována někdy jako „vnitřní suverenita“, je ústřední vlastností státní suverenity. I když jsou pojmy jurisdikce a státní suverenity velmi úzce propojeny, nejedná se o synonyma. Jurisdikce je považována jen za jeden z hlavních projevů státní suverenity a lze ji charakterizovat jako „moc stanovit nebo nalézat právo, kterou stát svěřuje svým orgánům za tím účelem, aby ji vykonávali jeho jménem a podle zákona“.[32] Rozeznáváme jurisdikci právo stanovit (stát stanoví soubor závazných pravidel chování, tj. právní řád) a jurisdikci právo prosazovat či vynucovat (stát stanovený právní řád prosazuje či vynucuje). Pokud je jurisdikce vykonávána v oblasti trestních vztahů, mluvíme o trestní jurisdikci.

Jurisdikce se odvozuje od suverenity státu nad určitým územím. Jedná se o tzv. princip teritoriality, v souladu s nímž se trestní jurisdikce státu vztahuje na trestní stíhání a souzení pro trestné činy spáchané uvnitř jeho hranic, a to i v případě, že byly spáchány cizincem či osobou bez státní příslušnosti. Nesmí však zasahovat do vnitřních věcí jiných států, ledaže by mezinárodní smlouva, kterou je příslušný stát vázán, stanovila jinak.[33] V případě trestní jurisdikce České republiky je tato možnost jejího rozšíření či zúžení mezinárodním právem zakotvena v ustanovení § 9 tr. zák., podle kterého se trestnost činu posuzuje podle zákona České republiky také tehdy, jestliže to stanoví mezinárodní smlouva, která je součástí právního řádu. Mezinárodní právo tedy může ovlivnit rozsah jurisdikce státu, pouze vnitrostátní právo však stanoví způsob, jakým ji stát ve skutečnosti uplatňuje.

Výkon trestní jurisdikce nad vlastními občany realizací trestněprávních norem je stále považován za jeden z nejvýznamnějších projevů státní suverenity, přičemž toto chápání výrazně ovlivňuje formy a další vývoj mezinárodní spolupráce v trestních věcech. Pokud bychom lpěli na pojetí suverenity a trestní jurisdikce jako nedotknutelných aspektů státu, muselo by trestní právo zůstat čistě v kompetenci jednotlivých států a v současném globalizovaném světě by neexistoval žádný účinný nástroj k boji proti mezinárodnímu organizovanému zločinu a terorismu. Jak ale uvedl Ústavní soud ČR ve svém nálezu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08, ve kterém posuzoval soulad Lisabonské smlouvy s ústavním pořádkem České republiky, „poprvé v historii se národní bezpečnost, která byla vždy jádrem státnosti, může účinně zajišťovat jen společným postupem suverénních států,

[32] FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 15 – 16.
[33] FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 16.

sjednocením zdrojů, technologií, komunikačních a informačních toků, moci a autority“.[34] Z toho vyplývá, že nesourodost právních řádů jednotlivých členských státu a nedostatečná spolupráce v této oblasti by mohla mít paradoxně za následek ohrožení bezpečnosti státu a tím i oslabení jeho suverenity.

[34] Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl. ÚS 19/08, bod 101.

5. Podstata a formy mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech

Mezinárodní justiční spoluprací v trestních věcech se rozumí součinnost poskytovaná justičními orgány jednoho státu justičním orgánům druhého státu pro účely výkonu jeho trestní jurisdikce, přičemž tato součinnost může mít řadu podob.[35] Rozlišujeme pět základních forem mezinárodní justiční spolupráce, kterými jsou vydávání, právní pomoc, předávání trestních řízení, uznávání a výkon cizozemských rozhodnutí a konečně forma spolupráce v rámci EU, o níž přednostně pojednává tato práce – předávání na základě EZR.

Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je upravena především mezinárodními normami, z nichž nejdůležitější jsou mnohostranné smlouvy. Vnitrostátní právo má pak v této oblasti povahu subsidiární.[36]

V České republice je vnitrostátní právní úprava mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech provedena v rámci XXV. hlavy tr. řádu nazvané „Právní styk s cizinou“, kde jsou její formy schématicky členěny následujícím způsobem:

1) Vydávání, tj. extradice (oddíl 2, ust. § 383 – 402)
2) Předávání osob mezi členskými státy EU na základě evropského zatýkacího rozkazu (oddíl 3, ust. § 403 – 422)
3) Průvoz pro účely řízení v cizině (oddíl 4, ust. § 423 – 424)
4) Dožádaní (oddíl 5, ust. § 425 – 446)
5) Převzetí a předávání trestních věcí (oddíl 6, ust. § 447 – 448)
6) Výkon rozhodnutí ve vztahu k cizině (oddíl 7, ust. § 449 – 460)

Podle ust. § 375 odst. 1 tr. řádu se hlavy XXV. tr. řádu užije jen tehdy, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, jinak. To znamená, že se užije jednak v případě, kdy je mezinárodní právní pomoc poskytována při neexistenci smluvní úpravy na základě reciprocity nebo kdy mezinárodní smlouva neřeší všechny otázky, jednak v případě, kdy mezinárodní smlouva obsahuje úpravu shodnou s úpravou vnitrostátní.[37]

---

[35] POLÁK, Přemysl, HÝBLOVÁ, Helena. *Přehled judikatury k mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 9.
[36] FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. Mezinárodní justiční spolupráce v tretních věcech. 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 44.
[37] POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 18.

Subsidiarita vnitrostátního práva vyplývá rovněž z čl. 10 Ústavy, podle kterého mají vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, přednost před zákonem.

V České republice vykonává mezinárodní justiční spolupráci Nejvyšší státní zastupitelství (přípravné trestní řízení), Ministerstvo spravedlnosti (řízení před soudem a extradice), justiční orgány prostřednictvím přímého právního styku (předávací řízení mezi členskými státy EU) a tam, kde je nedostatek právní úpravy vzájemných vztahů v trestních věcech, také orgány Ministerstva zahraničních věcí (velvyslanectví, konzuláty).[38]

[38] FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.* 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 45.

6. Extradice

Extradice, institut umožňující vydání pachatele zdržujícího se na území jednoho státu jinému státu, byla na základě Rámcového rozhodnutí o EZR nahrazena mezi jednotlivými členskými státy zjednodušeným systémem předávání. Ve vztazích mezi členskými státy a třetími zeměmi se však klasické extradiční řízení nadále využívá.

6.1. Pojem a prameny

Extradice, nebo-li vydání, je „aktem spočívajícím v odevzdání osoby, jež je v jurisdikci státu, na jehož území se tato osoba nachází, resp. na jehož území tato osoba po spáchání trestného činu uprchla (stát dožádaný), státu příslušnému ji trestně stíhat nebo na ní vykonat trest (stát dožadující), na jehož území a v jehož jurisdikci byla tato osoba obviněna nebo pravomocně odsouzena pro trestný čin“.[39] Cílem vydávacího řízení je tedy umožnit dožadujícímu státu prakticky realizovat jeho trestní jurisdikci.

Právní úprava extradice je obsažena v trestním právu vnitrostátním i v mezinárodním právu veřejném, kde velkou roli hrají především dvoustranné či vícestranné mezinárodní smlouvy o vydávání, nebo smlouvy o právní pomoci, které obsahují tzv. extradiční klauzuli.[40] Stát těmito smlouvami přebírá mezinárodněprávní závazek vydávat druhému státu pachatele trestných činů specifikovaných ve smlouvě a omezuje tím svou volnost odmítnout vydat jakoukoli osobu dožadující straně a naopak, čímž omezuje i svou suverénní jurisdikci.[41]

Smyslem smluv o vydání či smluv s extradiční klauzulí je zabránit státu, který byl formálně o vydání požádán jiným státem, aby na tuto žádost nereagoval. Závazek vydat pachatele vyplývající z takové smlouvy však sám o sobě ještě nevylučuje jiné formy spolupráce států při předávání osob, pokud takové formy neznamenají zásah do lidských práv osob, jež jsou předmětem tohoto jiného typu mezistátní spolupráce.[42]

---

[39] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 778.

[40] Nejdůležitější mezinárodní smlouvou v oblasti vydávání, kterou je Česká republika vázána, je Evropská úmluva o vydávání ze dne 13. prosince 1957 (č. 549/1992 Sb.). Dalšími smlouvami, jež rovněž upravují problematiku vydávání, jsou např. Úmluva o potírání penězokazectví ze dne 20. dubna 1929 (č. 15/1932 Sb.), Úmluva proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami ze dne 20. prosince 1988 (č. 462/1991 Sb.) či Úmluva o potlačování protiprávních činů ohrožujících bezpečnost civilního letectví ze dne 23. září 1971 (č. 16/1974 Sb.).

[41] CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006, s. 780.

[42] Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. července 2000, sp. zn. II. ÚS 280/98, odstavec 11.

Vydání k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody lze uskutečnit i bez smluvního podkladu, v takovém případě by se státy měly přidržet mezinárodních zvyklostí týkajících se vydávání a v souladu s nimi pak postupovat podle vnitrostátních právních předpisů.[43] Je nutné však dodat, že povinnost vydat pachatele je tak závažným zásahem do jeho právní sféry a celkově závažným počinem v rámci mezinárodních vztahů, že je více než žádoucí ji mezinárodní smlouvou upravit.

6.2. Materiální a formální extradiční právo

V rámci právní úpravy extradice rozlišujeme extradiční právo materiální (hmotné) a extradiční právo formální (procesní).

Materiální extradiční právo představuje souhrn podmínek, za kterých vzniká povinnost (při smluvní úpravě) či možnost (při bezsmluvní úpravě) vydat pachatele.[44] Tyto podmínky lze shrnout následovně.

1. *Stát zásadně nevydává své vlastní státní příslušníky*. Pokud se tedy občan, který byl v cizině trestně stíhán nebo odsouzen, vrátí do svého domovského státu, nebude zpět do cizího státu vydán. S tímto je však zpravidla spojena povinnost domovského státu zahájit proti takovému občanovi trestní řízení, aby návratem do domovského státu neunikl trestnímu stíhání nebo trestu. V zásadě nevydávání vlastních občanů se tak projevuje *princip aktivní personality*, na jehož základě je stanovena jurisdikce domovského státu ve vztahu k jednání jeho státního příslušníka v cizině.[45] V české vnitrostátní úpravě je zásada nevydávání vlastních občanů zakotvena v článku 14 odst. 4 Listiny, podle něhož občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti, a v ust. § 10 odst. 1 tr. zák., který stanoví, že občan České republiky nemůže být vydán cizímu státu k trestnímu stíhání ani k výkonu trestu, přičemž skutečnost, zda se jedná o českého občana, se zkoumá v rámci předběžného řízení podle ust. § 394 odst. 1 tr. řádu, které je součástí řízení o vydání do ciziny. Rozhodující je pak státní občanství pachatele v době rozhodování o vydání, nikoliv v době spáchání trestného činu.[46]

[43] FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech.* 2. vydání. Praha: Linde, 2005, s. 128.
[44] POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 29.
[45] Tamtéž, s. 35.
[46] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011, s. 21 (§ 10 tr. zák.).

2. Extradice je možná pouze ve vztahu k *tzv. extradičním trestným činům*, které bývají vymezovány buď enumerační metodu, tj. vyjmenováním trestných činů, u kterých je extradice přípustná, nebo eliminační metodou, tedy stanovením, pro které extradiční trestné činy je extradice vyloučena.[47] *Stát zásadně nevydává pachatele výlučně politických či vojenských deliktů* [ust. § 393 písm. e) tr. řádu]. Na základě tzv. belgické atentátní klauzule, přijaté roku 1856, však může být vydán pachatel, který spáchal útok na život hlavy státu.
3. K vydání pachatele do dožadujícího státu musí být splněna *podmínka oboustranné trestnosti*, v souladu s níž lze pachatele vydat pouze tehdy, je-li spáchaný čin trestný podle právního řádu jak státu dožadujícího, tak státu dožádaného. Čin musí být trestný z hlediska obecné i z hlediska zvláštní části trestných zákonů obou států, přičemž rozhodující je trestnost skutku, nikoli jeho právní kvalifikace. Pachatel musí tedy naplnit konkrétní skutkovou podstatu.[48] Tato zásada má oporu v ust. § 392 odst. 1 tr. řádu.
4. U materiálního extradičního práva se uplatňuje *zásada reciprocity* (vzájemnosti), v souladu s níž dožádaný stát, který vydává pachatele do státu dožadujícího, spoléhá, že tento dožadující stát bude vůči němu v obdobném případě postupovat stejně. Při extradici na bezsmluvním základě zpravidla dožádaný stát požaduje od dožadujícího státu záruku, že vyhoví obdobné žádosti dožádaného státu. Na české straně může záruku vzájemnosti poskytnout Ministerstvo spravedlnosti anebo, jde-li o přípravné řízení, Nejvyšší státní zastupitelství. Zásada reciprocity je v českém právním řádu upravena v ust. § 376 tr. řádu.
5. Významným principem ovládajícím extradici a mezinárodní spolupráci vůbec je *princip ochrany zájmů státu*. Je-li dožádaným státem Česká republika, nemusí žádosti cizího státu vyhovět, jestliže by jejím vyřízením byla porušena Ústava ČR nebo takové ustanovení právního řádu České Republiky, na kterém je třeba bez výhrady trvat, anebo jestliže by vyřízením byl poškozen jiný významný chráněný zájem České republiky (ust. § 377 tr. řádu).
6. V souvislosti s materiálním extradičním právem lze zmínit ještě obecný právní princip *ne bis in idem* a s ním související překážku *rei iudicatae*. Obecně má rozsudek cizího státu na území České republiky účinek ne bis in idem jen tehdy,

[47] POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 29 – 30.
[48] KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné – obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 178.

pokud tak stanoví zákon, nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Např. podle Evropské úmluvy o vydávání je vydání nepřípustné v případech, kdy příslušné orgány dožádané strany vynesly konečné rozhodnutí v řízení proti žádané osobě o trestném činu či o trestných činech, pro něž se o vydání žádá. V souladu s tímto je pravomocné rozhodnutí ve věci v dožádaném státě důvodem odmítnutí vydání. Jedná se o tzv. překážku věci rozsouzené *(rei iudicatae)*, jejíž vyjádření najdeme v ust. § 393 písm. o) tr. řádu. Pokud takovou překážku smlouva nestanoví, je možné vydání i pokud již bylo dožádaným státem ve věci pravomocně rozhodnuto. Nesmí se však jednat o zprošťující rozsudek, protože by nebyla dodržena podmínka oboustranné trestnosti.[49]

Formální extradiční právo upravuje otázky extradičního řízení. I když mezinárodní smlouvy obsahují řadu jeho aspektů, nejsou a ani nemohou být v tomto směru úplné a úprava vydávacího řízení tak spadá především do práva vnitrostátního.[50]

V rámci jednoho extradičního řízení probíhá ve státě dožadujícím řízení o vyžádání z ciziny a ve státě dožádaném řízení o vydání do ciziny. Následující stručný popis extradičního řízení provedu především na základě jeho právní úpravy v České republice.

Při ***řízení o vyžádání z ciziny*** podává žádost o vydání výlučně ministerstvo spravedlnosti, a to buď formou diplomatického styku (většinou při nedostatku smluvní úpravy), nebo formou meziministerského styku. Ministerstvo tak činí na žádost soudu, který vydal mezinárodní zatýkací rozkaz.[51] Zatýkací rozkaz, který musí obsahovat náležitosti stanovené v § 384 odst. 2 až 5 tr. řádu, vydá soud tehdy, zdržuje-li se obviněný v cizím státě anebo je-li důvodné podezření, že se tam zdržuje.[52] V souladu se *zásadou proporcionality* je v § 385 tr. řádu rovněž stanoveno, kdy soud zatýkací rozkaz nevydá (např. předpokládá-li soud uložení jiného trestu než nepodmíněného trestu odnětí svobody anebo uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody kratšího než čtyři měsíce).

Podle *zásady speciality*, zakotvené v ust. § 389 tr. řádu, může být obviněný, který byl vyžádán z ciziny, trestně stíhán nebo podroben výkonu trestu jen pro trestné činy, pro které byl vydán. Trestný čin je pak nutno chápat jako skutek, nikoli jako jeho právní posouzení v dožadujícím státě.[53] Pro jiné trestné činy může být obviněný stíhán jen tehdy,

[49] JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, s. 75.
[50] POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 37.
[51] Ust. § 383 odst. 1 tr. řádu.
[52] Ust. § 384 odst. 1 tr. řádu.
[53] POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 37.

byl-li k tomu dán dožádanou stranou dodatečný souhlas. Práva na uplatnění zásady speciality se může pachatel vzdát, a to buď všeobecně, nebo ke konkrétním trestným činům spáchaným před jeho vydáním. Zásada speciality se nevztahuje na trestné činy spáchané poté, co již byl obviněný vydán.

V některých případech dožádaný stát váže vydání na splnění určitých podmínek dožadujícím státem a vydá žádanou osobu s výhradou, které je pak nutno vyhovět. Typickým příkladem takové výhrady je podmínka, aby v případě, kdy byl obviněný odsouzen v nepřítomnosti, proběhlo řízení znovu v přítomnosti obviněného.

Při ***řízení o vydání do ciziny*** se v právních úpravách jednotlivých států uplatňují tři typy vydávacího řízení, a to *systém správní*, v němž rozhodují jen orgány státní správy a soud nemá žádnou pravomoc, *systém soudní*, v němž naopak soud zjišťuje, zda jsou splněny podmínky pro vydání a rovněž o vydání rozhoduje, a *systém smíšený*, na kterém se účastní jak soudní, tak i správní orgány.[54] V České republice se uplatňuje systém smíšený.

Vydání osoby do ciziny má podle české právní úpravy tři fáze. Prvou z nich je předběžné šetření, které provádí státní zástupce krajského státního zastupitelství. Druhou fázi představuje rozhodnutí soudu o přípustnosti vydání. Poslední fází je rozhodnutí ministra spravedlnosti o provedení vydání osoby do cizího státu.[55]

Novelou tr. řádu, provedenou s účinností od 1. ledna 2009 zák. č. 457/2008 Sb., byla v České republice přijata koncepce zjednodušeného vydávacího řízení (ust. § 398 tr. řádu), kterou je možné uplatnit v případech, kdy pachatel souhlasí se svým vydáním. Souhlas s vydáním, který nelze vzít zpět, musí být učiněn před soudem a musí mu předcházet poučení o významu a následcích takového prohlášení. Pachatel se tímto souhlasem mimo jiné vzdává práva na uplatnění zásady speciality.

[54] POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003, s. 38.
[55] Ust. §§ 394, 397 a 398 tr. řádu.

7. Evropský zatýkací rozkaz

Evropský zatýkací rozkaz představuje nástroj mezinárodní justiční spolupráce uplatňující se ve vztazích mezi členskými státy EU. Jeho vytvoření bylo iniciováno na zasedání Evropské rady ve finském Tampere v roce 1999. Podle závěrů z tohoto zasedání měl být zrušen formální postup vydávání osob, které se po vynesení pravomocného rozsudku vyhýbají spravedlnosti, a urychlen postup vydávání osob, které jsou podezřelé ze spáchání trestného činu.

7.1. Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu

Trestní právo, považováno za jeden z hlavních atributů státní suverenity, je spojováno s výkonem svrchované pravomoci státu, přičemž jakýkoli zásah do této národní svrchovanosti byl, a mnohdy ještě je, považován za omezení státní suverenity. Spolupráce v odvětví trestního práva se proto rozvíjela především prostřednictvím mezinárodních úmluv a dohod na bilaterální, regionální (Rada Evropy), popř. mezinárodní úrovni (OSN, Interpol).[56] Rámcová rozhodnutí, která jakožto akty Rady mezinárodními smlouvami nejsou, představovala původně jen jakýsi doplněk mezinárodních smluv v oblasti „evropského trestního práva", postupně ale nabývala na významu a fakticky přebrala obsah a smysl mezinárodních smluv.[57]

Rámcová rozhodnutí dle čl. 34 odst. 2 písm. b) Smlouvy o EU přijímá Rada jednomyslně za účelem sbližování zákonů a jiných předpisů členských států. Jsou závazná pro členské státy co do výsledku, kterého má být dosaženo, přičemž volba forem a prostředků se ponechává vnitrostátním orgánům. Rámcové rozhodnutí tedy musí být provedeno vnitrostátními právními akty a není přímo účinné. V tomto ohledu se podobá směrnici – specifickému právnímu aktu sekundárního práva EU. Zatímco ale neprovedená směrnice může za určitých okolností nabýt přímého účinku[58], u rámcového rozhodnutí je toto naprosto vyloučeno.

Dne 13. června 2002 schválila Rada Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a procesu předávání mezi členskými státy[59] jako první konkrétní opatření v oblasti

[56] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství Leges, 2011, s. 76.
[57] Podrobněji k vývoji evropské justiční spolupráce viz kap. 3.
[58] Srov. např. Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. prosince 1974 ve věci Van Duyn v. Home Office, 4l/74, Sb. rozh. s. 1337.
[59] Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie 2002/584/JVV ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy. Úř. věst. L 190, 18. 7. 2002, s. 1.

trestního práva k provedení zásady vzájemného uznávání. Rámcové rozhodnutí o EZR ode dne 1. ledna 2004 prakticky zcela nahradilo ve vztazích mezi členskými státy dosavadní úpravu obsaženou v mezinárodních smlouvách, tj. v Evropské úmluvě o vydávání ze dne 13. prosince 1957, v Úmluvě o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie ze dne 10. března 1995 a dalších úmluvách uvedených v čl. 31 Rámcového rozhodnutí o EZR, přičemž uplatňování těchto smluv ve vztazích mezi členskými státy a třetími zeměmi nebylo dotčeno.

Část členských států implementovala Rámcové rozhodnutí o EZR s účinností k 1. lednu 2004, ostatní členské státy (včetně České republiky), tak učinily s účinností k datu svého přistoupení k EU, neboť všechny nově přistupující státy jsou povinny přijmout tzv. acquis EU, tj. veškerou právní úpravu v rámci celé působnosti EU.

7.2. Pojem a principy evropského zatýkacího rozkazu

Dle čl. 1 Rámcového rozhodnutí o EZR je EZR definován jako soudní[60] rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody.

Hned na začátek této podkapitoly je nutné zmínit, že Rámcové rozhodnutí o EZR nedává státům možnost vyloučit jeho aplikaci vůči vlastním občanům, jak je tomu u extradice. Obligatornost předávání státních občanů není sice v Rámcovém rozhodnutí o EZR přímo vyjádřena, ale jasně z něj vyplývá.[61] Prolomení zásady nevydávání vlastních občanů znamená velký zásah do státní jurisdikce, proto se tento aspekt EZR stal předmětem rozsáhlých diskuzí a zabývaly se jím rovněž ústavní soudy jednotlivých členských států. Nadále však platí, v souladu s ustanovením § 403 odst. 2 tr. řádu, že Česká republika může předat vlastního občana jinému státu EU pouze za podmínky vzájemnosti.

Výchozí principy EZR nalezneme v odůvodnění Rámcového rozhodnutí o EZR a některé z nich rovněž v jeho jednotlivých článcích.

[60] Podle JUDr. Světlany Kloučkové, Ph.D. se v úředním překladu Rámcového rozhodnutí o EZR do češtiny nesprávně překládá slovo „judicial“ jako „soudní“ a nikoli jako „justiční“, přitom ale ve značném počtu členských států jsou EZR vydávány státními zástupci a ne soudy. Dle jejího názoru, pokud bychom vzali tento překlad do důsledku, by bylo nutné v případech, kdy je EZR vydán jiným orgánem než soudem, předání hledaných osob odmítnout. Srov. KLOUČKOVÁ, Světlana. Evropský zatýkací rozkaz. In *Acta Universitatis Carolinae – Iuridicia 2/2005: Aktuální otázky europeizace trestního práva.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2005, s. 95.

[61] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 2*. vydání podle stavu k 1. 12. 2011. Praha: Nakladatelství Leges, 2011, s. 1073 (§ 404).

EZR je prvním konkrétním institutem realizujícím *princip vzájemného uznávání* v oblasti trestního práva a je založen na vzájemné důvěře mezi členskými státy. *Princip vzájemné důvěry* spolu s důrazem na společně sdílené hodnoty je klíčový a spoluutváří podobu dalších principů EZR, které již konkrétněji charakterizují jeho fungování.[62] Jak již bylo uvedeno ve čtvrté kapitole této práce, trestní právo je obecně považováno za jeden z nejvýznamnějších projevů státní suverenity a za nedotknutelnou součást národních právních řádů. Jen vysoký stupeň vzájemné důvěry je proto schopen umožnit vznik a fungování takového institutu trestního práva, jakým je EZR.

Cílem EU jako prostoru svobody, bezpečnosti a práva je nahrazení tradičních vztahů založených na spolupráci systémem volného pohybu rozhodnutí justičních orgánů v trestních věcech, tj. zrušení vydávání mezi jednotlivými členskými státy a jeho nahrazení systémem předávání mezi justičními orgány. Zavedení zjednodušeného systému předávání odsouzených nebo podezřelých osob za účelem trestního řízení nebo výkonu soudních rozhodnutí ve věcech trestních umožňuje odstranit složitost a možné prodlení spojené se stávajícími postupy vydávání. Tohoto pak může být dosaženo lépe na úrovni EU než jednostranným jednáním členských států. Jedná se o *tzv. zásadu subsidiarity*[63], v souladu s níž EU v oblastech, které nespadají do její výlučné pravomoci, vyvíjí činnost pouze tehdy a do té míry, pokud sledovaných cílů nemůže být dosaženo uspokojivě na úrovni členských států, a proto, z důvodu jejich rozsahu či účinků, jich může být lépe dosaženo na úrovni EU. V souladu s *principem proporcionality*, který je uveden v odůvodnění Rámcového rozhodnutí o EZR v sedmém odstavci, pak takováto činnost EU nepřekračuje rámec toho, co je pro dosažení vymezeného účelu nezbytné.

K naplnění *principu justiční kontroly* dle osmého a devátého odstavce odůvodnění Rámcového rozhodnutí o EZR musí rozhodnutí o výkonu EZR podléhat dostatečné kontrole, která je zaručena tím, že justiční orgán členského státu, ve kterém byla vyžádaná osoba zatčena, musí přijmout rozhodnutí o jejím předání, přičemž úloha ústředních orgánů při výkonu EZR je omezena na praktickou a správní pomoc.

V souladu s *principem ochrany lidských práv* Rámcové rozhodnutí o EZR ctí základní práva a zachovává zásady zakotvené v článku 6 Smlouvy o EU, v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ze dne 4. listopadu 1950 a v Listině základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000. Předání osoby lze odmítnout,

[62] POLÁK, Přemysl. Evropský zatýkací rozkaz. Právní fórum, 2004, roč. 142, č. 2, s. 76.
[63] Viz čl. 5 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii ze dne 7. února 1992, ve znění Lisabonské smlouvy. Úř. věst. C 115 z 9. května 2008.

existují-li na základě objektivních skutečností důvody domnívat se, že EZR byl vydán za účelem stíhání nebo potrestání této osoby na základě jejího pohlaví, rasy, náboženství, etnického původu, státní příslušnosti, jazyka, politického přesvědčení nebo sexuální orientace nebo že by postavení této osoby mohlo být pro některý z těchto důvodů zhoršeno. Rámcové rozhodnutí o EZR dále nebrání členskému státu v tom, aby uplatňoval své ústavní zásady týkající se práva na spravedlivý proces, svobody sdružování, svobody tisku a svobody projevu v jiných sdělovacích prostředcích.

Posledním z principů EZR, který je třeba na tomto místě zmínit, je *princip ochrany osobních údajů***,** stanovený ve čtrnáctém odstavci odůvodnění Rámcového rozhodnutí o EZR. Osobní údaje zpracované při provádění Rámcového rozhodnutí o EZR by měly být chráněny v souladu s Úmluvou Rady Evropy ze dne 28. ledna 1981 o ochraně osob s ohledem na automatizované zpracování osobních údajů, kterou ratifikovaly všechny členské státy.

7.3. Druhy trestné činnosti, na které se evropský zatýkací rozkaz vztahuje

EZR může být dle čl. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR vydán v případech jednání, které lze podle práva vystavujícího členského státu potrestat trestem odnětí svobody nebo ochranným opatřením spojeným s odnětím osobní svobody s horní hranicí sazby v délce nejméně 12 měsíců, nebo byl-li již rozsudkem uložen trest nebo nařízeno ochranné opatření, v případě trestu nebo ochranného opatření v délce nejméně čtyř měsíců.

Pro 32 druhů trestné činnosti, které jsou taxativně vyjmenovány v čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR a které lze potrestat trestem odnětí svobody nebo ochranným opatřením spojeným s odnětím svobody s horní hranicí sazby 3 roky, platí výjimka ze zásady oboustranné trestnosti. To znamená, že soud u těchto činů nebude zjišťovat, zda se jedná o čin trestný podle jeho práva. Výjimka z oboustranné trestnosti se uplatňuje u následujících druhů trestných činností: *účast na zločinném spolčení, terorismus, obchod s lidmi, pohlavní vykořisťování dětí a dětská pornografie, nedovolený obchod s omamnými a psychotropními látkami, nedovolený obchod se zbraněmi, střelivem a výbušninami, korupce, podvody včetně podvodů postihujících zájmy Evropských společenství ve smyslu Úmluvy ze dne 26. července 1995 o ochraně finančních zájmů Evropských společenství, praní výnosů z trestné činnosti, padělání měny včetně eura, počítačová trestná činnost, trestné činy proti životnímu prostředí, včetně nedovoleného*

obchodu s ohroženými druhy živočichů a ohroženými druhy a odrůdami rostlin, napomáhání při nedovoleném překročení státní hranice a nedovoleném, pobytu, vražda, těžké ublížení na zdraví, nedovolený obchod s lidskými orgány a tkáněmi, únos, omezování osobní svobody a braní rukojmí, rasismus a xenofobie, organizovaná nebo ozbrojená loupež, nedovolený obchod s kulturními statky, včetně starožitností a uměleckých děl, podvod, vydírání a vymáhání peněz za ochranu, výroba padělků a nedovolených napodobenin, padělání veřejných listin a obchodování s nimi, padělání platebních prostředků, nedovolený obchod s hormonálními látkami a jinými prostředky na podporu růstu, nedovolený obchod s jadernými a radioaktivními materiály, obchod s odcizenými vozidly, znásilnění, žhářství, trestné činy spadající do příslušnosti Mezinárodního trestního soudu, únos letadla nebo plavidla a sabotáž. Rada může jednomyslným rozhodnutím po konzultaci s Evropským parlamentem tento seznam trestné činnosti rozšířit.

Dochází-li k předání vyžádané osoby pro trestné činy, u kterých soud nezjišťuje, zda jde o trestný čin podle jeho práva, není soud oprávněn zkoumat ani otázku promlčení takového činu na vlastním území.[64]

Problematickým se může jevit fakt, že i když členské státy doslovně převezmou výčet kategorií trestných činů uvedený v čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR za účelem jeho provedení, samotná definice těchto trestných činů a použitelné tresty vyplývají z práva členského státu vystavení, neboť účelem Rámcového rozhodnutí o EZR není harmonizace dotčených trestných činů, pokud jde o znaky jejich skutkové podstaty nebo o tresty, kterými jsou postihovány. To může mít za následek rozdílné provádění Rámcového rozhodnutí o EZR v jednotlivých vnitrostátních právních řádech. Může např. nastat situace, kdy vystavující strana označí některý z trestných činů uvedených v čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR, aniž by bylo možné dovodit oboustrannou trestnost, pokud by ji byl soud oprávněn zkoumat. Přesto zákon předání i pro takový případ připouští. Vykonávající stát totiž v žádném případě neposuzuje otázku viny vyžádané osoby, takže zkoumání náležitostí popisu skutku, pro které je trestní stíhání ve vystavujícím státě vedeno, nemůže být podřízeno kritériím klasického řízení, jehož účelem je posoudit, dopustil-se obviněný skutku, pro který je stíhán.[65]

Otázkou je, zda by nebylo vhodnější dosáhnout shody na skutkových podstatách závažných trestných činů mezi členskými státy. V souvislosti s návrhem Corpus Juris, který se pokoušel o harmonizaci trestního práva hmotného v oblasti trestněprávní ochrany

[64] Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. prosince 2006, sp. zn. 2 To 94/2006 (Rt 4/2008).
[65] Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. Listopadu 2006, sp. zn. Nt 466/2006.

finančních zájmů EU a který nakonec nebyl přijat, si myslím, že dosažení shody v tomto ohledu není zatím reálné. Sbližování mezi členskými státy EU však dosáhlo takové míry vzájemné důvěry, že i přes možné odchylky v provádění Rámcového rozhodnutí o EZR nemají státy již nadále potřebu trvat na pojistce, kterou je princip oboustranné trestnosti.[66] Nezaměřovala bych se proto na sjednocování skutkových podstat uvedených trestných činů, ale spíše na harmonizaci procesních standardů, např. v oblasti dokazování, práva na obhajobu či v oblasti kontroly reciprocity, která by zajistila pro předané osoby spravedlivý proces a vyloučila by předávání pachatelů trestných činů, jenž sice spadají do vymezení stanoveného v čl. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR, ale nejsou dostatečně závažné, aby odůvodňovaly opatření a spolupráci, kterou vyžaduje výkon EZR.

U jiných trestných činů, než jsou uvedeny v čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR, může být předání podmíněno tím, že jednání, kvůli kterému byl vydán EZR, představuje trestný čin podle práva vykonávajícího členského státu, nezávisle na znacích skutkové podstaty nebo popisu trestného činu.

Rámcové rozhodnutí o EZR nestanoví, že by předání bylo vyloučeno u trestných činů politických, vojenských či fiskálních, které představují tradiční překážku extradice.[67] Okruh trestných činů, na které se vztahuje EZR, je tak podstatně širší, než u extradičních trestných činů.

EZR a základní principy, na nichž funguje, lze tedy shrnout následovně. Jedná se o individuální právní akt vydaný justičním orgánem členského státu EU, kterým se od jiného členského státu vyžaduje zatčení a předání požadované osoby, spočívá na zásadě vzájemného uznávání soudních rozhodnutí, umožňuje výjimku ze zásady oboustranné trestnosti, ze zásady nevydávání státních občanů a znamená ustoupení od výhrady politického cíle spáchání trestného činu. Nadále však platí, v souladu s ust. § 403 odst. 2 tr. řádu, že Česká republika může předat vlastního občana jinému státu EU pouze za podmínky vzájemnosti.[68]

[66] Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04, bod 107.
[67] Viz. ust. § 393 písm. e) a f) tr. řádu.
[68] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 1. 2010. Praha: Nakladatelství Leges, 2011, s. 111.

7.4. Důvody pro odmítnutí evropského zatýkacího rozkazu

Členský stát je obecně povinen EZR vyhovět a předat vyžádanou osobu dožadujícímu státu. Odmítnout výkon EZR lze jen z důvodů, které stanoví Rámcové rozhodnutí o EZR.

Důvody pro *obligatorní* odmítnutí výkonu nalezneme v článkem třetím Rámcového rozhodnutí o EZR. Justiční orgán členského státu, který má vykonat EZR, odmítne tak učinit, jestliže se na trestný čin, pro který je EZR vydán, vztahuje ve vykonávajícím členském státě amnestie, pokud byl tento stát příslušný ke stíhání předmětného trestného činu podle vlastního trestního práva. Dále výkon odmítne, jestliže byla vyžádaná osoba pravomocně odsouzená za stejný čin členským státem za předpokladu, že v případě odsouzení byl trest vykonán, právě je vykonáván nebo podle práva členského státu, ve kterém byl vynesen rozsudek, ho již nelze vykonat, nebo jestliže vyžádaná osoba není podle práva vykonávajícího státu vzhledem ke svému věku trestně odpovědná za jednání, pro které byl EZR vydán.

Vykonávající justiční orgán může v souladu s článkem čtvrtým Rámcového rozhodnutí o EZR *fakultativně* výkon EZR odmítnout:

- *pokud jednání, pro který byl EZR vydán, nepředstavuje trestný čin podle práva vykonávajícího členského státu; avšak v případě daní, poplatků, cel nebo měny nelze odmítnout výkon EZR z toho důvodu, že právo vykonávajícího členského státu neukládá tentýž druh daní, poplatků nebo cel nebo neobsahují stejnou úpravu, pokud jde o daně, poplatky, cla a měny, jako právo vystavujícího státu;*
- *pokud osoba, na niž se vztahuje EZR, je ve vykonávajícím členském státě stíhána za stejný čin, jako je trestný čin, pro který byl EZR vydán;*
- *pokud justiční orgány vykonávajícího členského státu rozhodly buď nezahájit trestní stíhání kvůli trestnému činu, pro který byl EZR vydán, nebo zastavit takové řízení, nebo byl-li v členském státě vynesen proti vyžádané osobě za stejné jednání pravomocný rozsudek, který zamezuje dalšímu trestnímu stíhání;*
- *jsou-li trestní stíhání vyžádané osoby nebo výkon trestu podle práva vykonávajícího členského státu promlčeny a jednání spadá do pravomoci tohoto členského státu na základě jeho vlastního trestního práva;*

- *pokud má vykonávající justiční orgán informace, že vyžádaná osoba byla pravomocně odsouzena za stejný čin třetím státem, za podmínky, že v případě odsouzení byl trest vykonán, právě je vykonáván nebo podle práva státu, který vynesl rozsudek, ho již nelze vykonat;*
- *byl-li EZR vydán za účelem výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody, vyžádaná osoba se zdržuje ve vykonávajícím členském státě, je jeho státním příslušníkem nebo zde má trvalé bydliště a tento stát se zaváže provést výkon trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody v souladu se svým vnitrostátním právem;*
- *vztahuje-li se EZR na trestné činy, které byly podle práva vykonávajícího členského státu spáchány zcela nebo zčásti na území vykonávajícího členského státu či na místě, které se za toto území považuje, nebo byly spáchány mimo území vystavujícího členského státu a právo vykonávajícího členského státu neumožňuje stíhání za stejné trestné činy, byly-li spáchány mimo jeho území.*

Není-li dán žádný z těchto důvodů pro odmítnutí a EZR, vydaný na základě trestné činnosti uvedené v čl. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR, splňuje obsahové a formální náležitosti, rozhodne justiční orgán vykonávajícího členského státu o předání osoby, a to ve lhůtě, jež je stanovena v čl. 17 Rámcového rozhodnutí o EZR.

7.5. Práva vyžádané osoby a záruky pro členské státy

Rámcové rozhodnutí o EZR ukládá v čl. 11 členským státům povinnost, aby v souladu s jejich vnitrostátními předpisy zajistily vyžádané osobě právo na informace o EZR, jeho obsahu a rovněž o tom, že může souhlasit s předáním vystavujícímu justičnímu orgánu, tj. o možnosti vést zkrácené předávací řízení. Souhlas s předáním může dát vyžádaná osoba kdykoli v průběhu předávacího řízení až do právní moci rozhodnutí justičního orgánu o předání.

Na základě čl. 13 a čl. 27 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR by měla být vyžádaná osoba také co nejdříve seznámena s možností výslovného zřeknutí se práva na zásadu speciality a o důsledcích tohoto zřeknutí se, tj. že po předání bude tuto osobu možné stíhat v jiném členském státě, jehož orgán ji vyžádal, pro jakékoli jiné skutky, kterých se měla dopustit před svým předáním, přestože nebyly uvedeny v EZR.

Vyžádaná osoba, která je zatčena za účelem výkonu EZR, má v souladu s vnitrostátním právem vykonávajícího členského státu právo na právního zástupce a tlumočníka. Dle českého právního řádu, konkrétně dle ustanovení § 36 odst. 4 písm. d) tr. řádu, v řízení o předání do jiného členského státu EU musí mít obviněný obhájce. Právo na tlumočníka má pak jakákoli osoba, jež prohlásí, že neovládá mateřský jazyk. Podle ustanovení § 2 odst. 14 tr. řádu orgány činné v trestním řízení vedou řízení a vyhotovují svá rozhodnutí v českém jazyce. Každý, kdo prohlásí, že neovládá český jazyk, je oprávněn používat před těmito orgány svého mateřského jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá. Využije-li obviněný tohoto práva, přibere se tlumočník.

Předání na základě EZR může být podmíněno poskytnutím přiměřené záruky vystavujícím justičním orgánem, že osoba, na kterou se vztahuje EZR, bude mít možnost požádat ve vystavujícím členském státě o obnovu řízení a být přítomna soudnímu jednání. Poskytnutí této záruky může být požadováno v případech, kdy byl EZR vydán za účelem výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody, které byly uloženy rozhodnutím vyneseným v nepřítomnosti, a nebyla-li dotyčná osoba předvolána osobně nebo jinak informována o dnu a místu jednání, které vedlo k takovému rozhodnutí.

Lze-li trestný čin, na jehož základě byl vydán EZR, potrestat doživotním trestem odnětí svobody nebo doživotním ochranným opatřením spojeným s odnětím osobní svobody, může být výkon EZR podmíněn tím, že právní systém vystavujícího členského státu umožňuje přezkoumat uložený trest nebo opatření na žádost nebo nejpozději po dvaceti letech, nebo udělit milost, o kterou může osoba požádat na základě práva nebo praxe vystavujícího členského státu.

Je-li osoba, na kterou se vztahuje EZR, státním příslušníkem vykonávajícího členského státu nebo má-li v něm trvalé bydliště, může být předání podmíněno tím, že osoba bude po vyslechnutí vrácena do vykonávajícího členského státu, aby zde vykonala trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené s odnětí svobody uložené ve vystavujícím státě.

Rámcové rozhodnutí o EZR nebrání členskému státu v tom, aby uplatňoval své ústavní zásady týkající se práva na spravedlivý proces, svobody sdružování, svobody tisku a svobody projevu v jiných sdělovacích prostředcích.

8. Shrnutí základních rozdílů mezi vydávacím a předávacím řízením

Podstatou EZR je snaha nahradit dosavadní, mnohdy zdlouhavé extradiční řízení přímým a neformálním předáním osob stíhaných a hledaných pro spáchání trestného činu při zachování zásad ochrany lidských práv. Na základě předchozích kapitol můžeme základní rozdíly mezi vydávacím a předávacím řízením shrnout následovně.

V oblasti vydávání je styk justičních orgánů České republiky s orgány jiných států zásadně zprostředkovaný ústředními orgány moci výkonné (konečnou fázi vydávacího řízení představuje rozhodnutí ministra spravedlnosti o provedení vydání[69]), nestanoví-li mezinárodní smlouva přímý styk justičních orgánů. Předání na základě EZR probíhá naopak prostřednictvím *přímého styku justičních orgánů* jednotlivých členských států a je tak vyloučena účast výkonné moci. O předání hledané osoby v případě EZR rozhoduje přímo soud a *administrativní fáze vydávacího řízení zcela odpadá*. Úloha ústředních orgánů při výkonu EZR musí být omezena na praktickou a správní pomoc.[70] Dochází tak k výraznému zjednodušení předávání hledaných osob, což je podpořeno i zavedením *jednotného formuláře* dostupného v elektronické podobě a ve všech oficiálních jazykových verzích.

Přímý styk justičních orgánů a odpadnutí administrativní fáze vydávacího řízení umožňuje, aby řízení o předání na základě EZR probíhalo rychleji než klasické extradiční řízení. Na rozdíl od vydávacího řízení jsou také u předávacího řízení *stanoveny pevné lhůty*, ve kterých musí justiční orgány o předání rozhodnout, popř. jej realizovat. Pro rozhodnutí o předání ve vykonávajícím členském státě je stanovena lhůta 60 dnů, kterou vykonávající členský stát může v odůvodněných případech prodloužit až o 30 dnů. V případě, že osoba se svým předáním souhlasí, rozhodne se o předání ve zkráceném předávacím řízení ve lhůtě 10 dnů. I zde je však možné prodloužení o 30 dnů.[71] K fyzickému předání osoby musí dojít zásadně ve lhůtě 10 dnů od právní moci rozhodnutí o předání.[72]

U vydávacího řízení, kdy se v České republice uplatňuje tzv. smíšený systém, soud po předběžném šetření státního zástupce krajského státního zastupitelství rozhodne o přípustnosti vydání na základě podmínek stanovených mezinárodní smlouvou a

[69] Viz ust. § 399 tr. řádu.
[70] Viz bod 9 odůvodnění Rámcového rozhodnutí o EZR.
[71] Viz. čl. 17 Rámcového rozhodnutí o EZR a ust. § 411 odst. 11,12 a § 413 tr. řádu.
[72] Viz čl. 23 Rámcového rozhodnutí o EZR a ust. § 416 tr. řádu.

vnitrostátním právem a ministr spravedlnosti rozhodne o povolení vydání. Zpravidla nemůže vydání povolit, rozhodl-li soud, že je nepřípustné, avšak nemusí je povolit, i když soud rozhodl, že je přípustné. V případě předávacího řízení jsou *členské státy v zásadě povinny EZR vykonat.* Důvody, které vedou k jeho zamítnutí, vyjmenovává Rámcové rozhodnutí o EZR taxativně v čl. 3 (obligatorní odmítnutí výkonu) a v čl. 4 (fakultativní odmítnutí výkonu).[73]

V klasickém extradičním řízení je aplikována zásada nevydávání vlastních státní příslušníků, která vychází z čl. 14 odst. 4 Listiny. Tato zásada byla Rámcovým rozhodnutím o EZR prolomena. *Česká republika může předat vlastního občana jinému členskému státu EU, avšak jen za podmínky vzájemnosti*.[74] Zakotvení možnosti vydávání vlastních občanů novelami tr. řádu a tr. zákoníku bylo částí odborné veřejnosti považováno za protiústavní a proto byl skupinou poslanců a skupinou senátorů Parlamentu České republiky podán návrh na zrušení příslušných ustanovení. Tento návrh byl plénem Ústavního soudu zamítnut, o čemž blíže pojednávám v následující kapitole.

Zásadním rozdílem mezi předávacím a vydávacím řízení je *upuštění od zásady oboustranné trestnosti u vybraných kategorií trestných činů*. U 32 protiprávních jednání taxativně vyjmenovaných v čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR[75], pokud je za ně v dožadujícím členském státě možné uložit trest odnětí svobody s horní hranicí alespoň tří let, vykonávající stát neposuzuje trestnost podle vlastního práva. Toto opatření má v praxi zásadní význam především z hlediska promlčení trestného činu, neboť určitá protiprávní jednání (např. vražda) jsou trestná ve všech členských státech, promlčecí lhůty se však mohou výrazně lišit.

Posledním rozdílem, který bych chtěla zmínit, je skutečnost, že *okruh trestných činů, na které se vztahuje EZR, je podstatně širší, než u institutu extradice.* Rámcové rozhodnutí o EZR totiž nestanoví, že by předání bylo vyloučeno u trestných činů politických, vojenských či fiskálních, které představují tradiční překážku vydávání.[76]

Na základě výše zmíněného se může na první pohled zdát, že v případě uplatňování EZR se jedná o určitou fikci jednotného státního území, neboť justiční orgán jednoho členského státu rozhoduje o výkonu rozhodnutí justičního orgánu jiného členského státu, které je na jeho území bez dalšího účinné, a na základě tohoto rozhodnutí, oproštěného od politických a administrativních prvků, dochází pro účely trestního řízení nebo výkonu

[73] Viz rovněž ust. § 409 odst. 3 tr. řádu.
[74] Viz ust. § 403 odst. 2 tr. řádu.
[75] Viz rovněž ust. § 412 odst. 2 tr. řádu.
[76] Viz ust. § 393 písm. e) a f) tr. řádu.

trestu k předání osoby z území jednoho členského státu na území jiného členského státu. Tato fikce je však omezena účelem, jemuž slouží.[77]

Předání hledané osoby navíc není možné jen na základě účinného rozhodnutí, ale justiční orgán členského státu, ve kterém byla hledaná osoba zatčena, musí vždy přijmout rozhodnutí o jejím předání, tzn. že EZR není přímo vykonatelný na území jiného členského státu. Konkrétně v České republice podle ust. § 411 odst. 1 tr. řádu o předání osoby rozhodne po skončeném předběžném šetření na návrh státního zástupce příslušný soud. Členské státy tedy rozhodně zůstávají nadále v této oblasti suverénními státy.

Zásah do státní jurisdikce (a dá se tedy říct, že i do svrchovanosti státu), je však dán v zásadě obligatorním předáváním státních občanů, přičemž tato obligatornost není v Rámcovém rozhodnutí o EZR přímo vyjádřena, ale jasně z něj vyplývá.[78] Členský stát je tak obecně povinen EZR vyhovět a předat vyžádanou osobu dožadujícímu státu. Odmítnout výkon EZR lze jen z důvodů, které stanoví Rámcové rozhodnutí o EZR.[79]

Na základě uvedených rozdílů je zřejmé, že Evropský zatýkací rozkaz představuje oproti klasické extradici *výrazné zjednodušení a urychlení justiční spolupráce mezi členskými státy EU*, a i když se jeho uplatňování doposud potýká s určitými nedostatky (viz kap. 12), lze jej dle mého názoru považovat za jeden z největších úspěchů evropské integrace v oblasti trestního práva.

[77] HERCZEG, Jiří. Evropský zatýkací rozkaz. In *Acta Universitatis Carolinae – Iuridicia 2/2008: Vybrané otázky europeizace trestního procesu.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008, s. 88.
[78] JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 2. vydání podle stavu k 1. 12. 2011. Praha: Nakladatelství Leges, 2011, s. 1073 (§ 404).
[79] Srov. kap. 4.4.

9. Implementace evropského zatýkacího rozkazu v České republice

Rámcové rozhodnutí o EZR si stanovilo za cíl vytvořit efektivní systém předávání pachatelů. Předpokladem pro fungování tohoto systému však není jen přijetí zmíněného rámcového rozhodnutí, ale také jeho implementace v jednotlivých členských státech. Vzhledem k tomu, za jak citlivou oblast je považována trestní jurisdikce státu, bylo zřejmé, že proces implementace do národních právních řádů nebude úplně bezproblémový. Kde jsou hranice evropské integrace? Jaký je vztah práva EU a vnitrostátního práva členských států? Neohrozí EZR ochranu lidských práv garantovanou státem? To jsou otázky, se kterými se musely vypořádat ústavní soudy jednotlivých členských států. V následující části kapitoly se zaměřím na proces implementace v České republice.

9.1. Vládní návrhy novel trestního zákona, trestního řádu a Listiny

Rada Evropské unie dne 13. června 2002 schválila Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a procesu předávání mezi členskými státy. Jelikož byla Česká republika na základě svého přistoupení k EU dne 1. května 2004 povinna přijmout legislativu EU, byla rovněž povinna implementovat toto rozhodnutí. V souladu s ním pak vláda České republiky předložila poslanecké sněmovně návrh změny trestního zákona a trestního řádu. Tento vládní návrh vyvolal rozsáhlou politickou debatu.

Implementace předpisů EU musí být provedena tak, aby vyhovovala ústavnímu pořádku České republiky, který je tvořen Ústavou České republiky, Listinou základních práv a svobod a ústavními zákony. Původně proto vláda České republiky současně s návrhem novel tr. zák. a tr. řádu navrhla též novelizaci čl. 14 Listiny, ve kterém je v druhé větě odstavce 4 uvedeno, že „*občan nemůže být nucen k opuštění své vlasti*." Článek 14 měl být doplněn ještě 5. odstavcem tohoto znění: „*Občan může být předán členskému státu EU k trestnímu stíhání nebo k výkonu trestu odnětí svobody, pokud to vyplývá ze závazků České republiky jako členského státu EU, které nelze omezit, ani vyloučit.*", přičemž dosavadní odstavec 5 měl být označen jako odstavec 6.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu změny Listiny[80] shrnula podstatu EZR a jeho účel, kterým má být nikoliv podrobení občana trestní jurisdikci cizího státu až do úplného

[80] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998, sněmovní tisk 513. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=513&CT1=0>.

vydání aktu trestní spravedlnosti, ale zejména zajištění účinného, rychlého a efektivního objasnění trestní věci. Zdůrazňuje, že předání občana dočasně orgánu jiného členského státu za účelem provedení trestního řízení nemá nic společného s aktem vyhoštění.

Návrh novely Listiny byl dne 2. dubna 2004 zamítnut. Novely trestního zákona (č. 537/2004 Sb.) a trestního řádu (č. 539/2004 Sb.) však byly poslaneckou sněmovnou přijaty, a to i proti vetu prezidenta republiky, který argumentoval jejich protiústavností. Tyto novely se pak staly předmětem řízení o zrušení zákonů a jiných právních předpisů u Ústavního soudu ČR.

9.2. Přezkum ústavnosti

Novely trestního zákona a trestního řádu byly poslaneckou sněmovnou přijaty i proti vetu prezidenta republiky, který argumentoval jejich protiústavností. Posléze však byl podán návrh na jejich zrušení k Ústavnímu soudu ČR, a to z důvodu, že právní úprava v nich obsažená je dle navrhovatelů v rozporu s již zmíněným čl. 14 odst. 4 Listiny a také s čl. 39 Listiny, podle kterého jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit. Čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR totiž opouští požadavek oboustranné trestnosti a tím se podle navrhovatelů dostává do rozporu s ústavním principem *nullum crimen sine lege*, jenž je v čl. 39 Listiny zakotven. Konkrétně podala skupina poslanců a skupina senátorů k Ústavnímu soudu ČR návrh na zrušení těchto ustanovení: § 21 odst. 2 tr. zák. a § 403 odst. 2, § 411 odst. 6 písm. e), § 411 odst. 7 a § 412 odst. 2 tr. řádu. Návrh byl plénem Ústavního soudu ČR zamítnut.[81] Vzhledem k obsahu základních bodů návrhu se Ústavní soud ČR musel zabývat několika otázkami, jejichž výklad podal následovně.

Ústavní soud v odůvodnění uvedl, že *„z článku 1 odst. 2 Ústavy ČR, ve spojení s principem spolupráce, stanoveným čl. 10 Smlouvy ES, vyplývá ústavní princip, podle něhož mají být domácí právní předpisy, včetně ústavy, interpretovány souladně s principy evropské integrace a spolupráce komunitárních orgánů a orgánů členského státu“.*[82] Pokud tedy existuje několik interpretací, přičemž jen některé z nich vedou k dosažení závazku, který převzala Česká republika v souvislosti se svým členstvím v EU, je nutno volit výklad, který podporuje realizaci tohoto závazku, a nikoli výklad, který tuto realizaci

[81] Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04.
[82] Nález Ústavního soudu ze dne 3. května 2006, sp. zn. Pl. ÚS 66/04, bod 81.

znemožňuje. Jedná se o tzv. „eurokomforní“ výklad, který je nutno vztáhnout i na čl. 14 odst. 4 Listiny.[83]

Dle Ústavního soudu ČR není opodstatněné tvrzení navrhovatelů, že by vnitrostátním přijetím EZR byl narušen trvalý vztah mezi občanem a státem, neboť občan předaný k trestnímu řízení do členského státu EU zůstává i v době trvání tohoto řízení pod ochranou České republiky. Jde jen o časově omezené předání občana k jeho stíhání v pro konkrétně vymezený skutek a po skončení tohoto řízení mu nic nebrání vrátit se zpět na území českého státu. Ze samotného textu čl. 14 odst. 4 Listiny pak jednoznačně nevyplývá, zda a nakolik se vylučuje takovéto časově omezené předání občana. Dle jazykového výkladu by se dalo pod tento článek zahrnout i toto relativně krátkodobé předání občana k trestnímu řízení do zahraničí, je však třeba hledat objektivní smysl této úpravy a za tímto účelem posoudit i historické motivy jejího přijetí. Tímto motivem byla především zkušenost spojená s akcí „Asanace“, při níž komunistický režim nutil nepohodlné osoby k opuštění republiky. Čl. 14 odst. 4 Listiny se tudíž dle historického výkladu nikdy netýkal extradice.

Ústavní soud také poukázal na fakt, že jsou-li občané poživateli výhod spojených se statutem občanství EU, je nutno akceptovat též jistou míru odpovědnosti, přičemž vyšetřování a potírání trestné činnosti vyžaduje mezinárodní spolupráci a s ní spojené nové a efektivnější mechanismy, jakým je i EZR.

EU je i nadále založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobodě, demokracii, materiálně chápaného právního státu a dodržování lidských práv. Všechny členské státy EU jsou signatáři Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod ze dne 4. listopadu 1950, ze které vychází také česká Listina základních práv a svobod, jsou tedy vázány standardem ochrany lidských práv, který je ekvivalentní tomu českému. Jako pojistka pak slouží možnost nevyhovět žádosti orgánu cizího státu, jestliže by vyřízením takové žádosti byla porušena Ústava ČR nebo ustanovení českého právního řádu, na kterém je třeba bezpodmínečně trvat, anebo by byl poškozen jiný významný chráněný zájem České republiky.[84] Nikdo nesmí být vydán do státu, ve kterém existuje vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení, nebo trestu. Rámcové rozhodnutí o EZR dále ve svém odůvodnění výslovně zmiňuje, že nebrání členskému státu v tom, aby uplatňoval své ústavní zásady, týkající se práva na

[83] K povinnosti eurokonformního výkladu rámcového rozhodnutí srov. též rozsudek Soudního dvora ze dne 16. června 2005 ve věci Trestní řízení proti Marii Pupino, C-105/03, Sb. rozh. s. 5285, body 41-48.
[84] Ust. § 377 tr. řádu.

spravedlivý proces, svobody sdružování, svobody tisku a svobody projevu v jiných sdělovacích prostředcích. Osobě, která má být předána do jiného členského státu, je také zachováno právo podat proti opatřením orgánů činných v trestním řízení stížnost, která má odkladný účinek[85], eventuálně též ústavní stížnost, u níž lhůty k předání osoby neběží po dobu, kdy je o stížnosti ústavním soudem rozhodováno[86].

Na druhou stranu je nutno brát zřetel nejen na ochranu práv osob podezřelých, ale též na zájmy obětí trestných činů, přičemž zde se jeví jako efektivnější a spravedlivější, aby trestní řízení probíhalo ve státě, v němž došlo ke spáchání trestného činu, a to především s ohledem na důkazní materiály, které se v tomto státě nacházejí.

Jak již bylo zmíněno výše, navrhovatelé spatřovali rozpor mimo jiné v tom, že podle čl. 39 Listiny „*jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit*“, avšak ust. § 412 odst. 2 tr. řádu přebírá doslovně úpravu čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR, podle kterého se pro tam vyjmenované trestné činy pro předání osoby k trestnímu řízení do zahraničí nevyžaduje oboustranná trestnost (to znamená, že u těchto činů soud nezjišťuje, zda jde o činy trestné podle práva České republiky). Podle navrhovatelů by tak bylo možné, aby byl český státní občan předán k trestnímu stíhání do zahraničí pro čin, který by podle českého práva trestný nebyl, přičemž toto nebezpečí by hrozilo zejména u činů, které lze spáchat na dálku, např. prostřednictvím výpočetní techniky. V takovém případě by se u osob v České republice vyžadovala znalost všech trestních předpisů zemí EU.

K tomuto ústavní soud uvedl následující. Zákonný výčet trestných činností, u nichž se uplatní výjimka ze zásady oboustranné trestnosti, uvedený v ustanovení § 412 odst. 2 tr. řádu, resp. čl. 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí o EZR, neznamená, že by se trestní právo všech členských zemí EU stalo aplikovatelným na území České republiky, nýbrž slouží k procesnímu postupu soudu. Česká republika tedy napomáhá ostatním členským státům EU při prosazování jejich trestního práva. Osoby podezřelé ze spáchání trestného činu nebudou stíhány pro trestnou činnost podle ustanovení § 412 odst. 2 trestního řádu, ale pro trestné činy vymezené v hmotném právu vyžadujícího státu. Neznamená to tedy povinnost např. českých občanů znát trestní právo všech zemí EU.

Princip legality nebude v těchto případech upuštěním od oboustranné trestnosti nijak porušen, neboť sbližování mezi členskými státy EU dosáhlo takové míry vzájemné

[85] Ust. § 411 odst. 5 tr. řádu.
[86] Ust. § 415 odst. 3 tr. řádu.

důvěry (a Rámcové rozhodnutí o EZR zdůrazňuje, že mechanismus EZR je založen na vysokém stupni důvěry mezi členskými státy EU), že tyto státy již nemají nadále potřebu trvat na pojistce, jakou je princip oboustranné trestnosti.

Předání českého občana nebo jiné osoby oprávněně se zdržující na území České republiky bude navíc připadat v úvahu především tehdy, pokud ke spáchání trestného činu došlo v jiném členském státě, než v České republice, neboť čl. 4 odst. 7 Rámcového rozhodnutí o EZR mezi důvody, pro které je možné odmítnout výkon EZR, zahrnuje mimo jiné případy, kdy se EZR vztahuje na činy „*které byly podle práva vykonávajícího členského státu spáchány zcela nebo zčásti na území vykonávajícího členského státu nebo na místě, které se za toto území považuje, nebo byly spáchány mimo území vystavujícího členského státu a právo vykonávajícího členského státu neumožňuje stíhání za stejné trestné činy, byly-li spáchány mimo jeho území"*. I když tento článek nebyl výslovně v českém právním řádu implementován, v souladu s principem ústavně konformní interpretace je nutné jej vykládat tak, že český občan nebude předán do jiného členského státu EU pro podezření z trestného činu, který měl být spáchán na území České republiky, kromě případů, kdy s ohledem na povahu daného jednání bude účelnější stíhání v jiném členském státě EU, např. z důvodu, že se v tomto státě nachází rozhodující důkazní materiál. Český justiční orgán totiž musí brát v zřetel ústavně chráněnou důvěru českých státních občanů (i jiných osob oprávněně se zdržujících na území České republiky) v to, že jejich jednání na území České republiky je regulováno českým trestním právem. Je proto zde namístě uvážení soudu, který může rozhodnout o odmítnutí výkonu EZR.[87]

Pojistka stanovená v § 377 tr. řádu by se pak uplatnila i v případech trestných činů distančních, tj. trestných činů páchaných zejména prostřednictvím výpočetní techniky, u kterých může nastat situace, kdy důsledky jednání, k němuž dojde na území České republiky, mohou v jiném členském státě EU naplnit skutkovou podstatu trestného činu.

Na základě všech těchto argumentů Ústavní soud České republiky návrh skupiny poslanců a skupiny senátorů na zrušení ust. § 21 odst. 2 trestního zák. a § 403 odst. 2, § 411 odst. 6 písm. e), § 411 odst. 7 a § 412 odst. 2 tr. řádu zamítl.

9.3. Aktuální úprava evropského zatýkacího rozkazu v České republice

Institut EZR je upraven v zákoně č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění

[87] Srov. kap. 7.4.

pozdějších předpisů. K zakotvení EZR v těchto zákonech došlo na základě implementace Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy prostřednictvím novely trestního řádu č. 539/2004 Sb. a novely trestního zákona č. 537/2004 Sb.

Postupy klasického vydávání a předávání na základě EZR jsou v tr. řádu upraveny samostatně v rámci XXV. hlavy nazvané „Právní styk s cizinou“, avšak obecná ustanovení upravující vydávání se zčásti používají i v případě EZR a konkrétní ustanovení o vydávání se uplatňují na předávací postupy podpůrně. Tento způsob právní úpravy by mohl vést k nedorozumění, zda je možné na EZR použít některá ustanovení zakotvená v té části tr. řádu, která pojednává o vydávání. S ohledem na to, že se zásady a postupy vydávání výrazně liší od předávacího řízení, dalo by se *de lege ferenda* uvažovat o změně tr. řádu tak, aby tyto dva systémy byly od sebe důrazněji odděleny.

Česká prováděcí úprava definuje EZR jako zatýkací rozkaz vydaný v souladu s předpisy EU. Terminologicky odlišně oproti Rámcovému rozhodnutí o EZR pak česká právní úprava označuje vystavující členský stát (justiční orgán) jako "vyžadující stát “ a vykonávající členský stát (justiční orgán) jako "předávající stát".

Rozsah aplikace EZR upravuje český právní řád shodně s Rámcovým rozhodnutím o EZR. Může být vydán v případech jednání, za které lze podle právních předpisů vyžadujícího státu odsoudit danou osobu k trestu odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně dvanáct měsíců nebo uložit ochranné opatření spojené s omezením svobody v délce nejméně dvanáct měsíců, nebo má-li daná osoba vykonat trest odnětí svobody nebo jeho zbytek v délce nejméně čtyř měsíců nebo ochranné opatření spojené s omezením svobody nebo jeho zbytek v délce nejméně čtyř měsíců.[88]

Poslední novela trestního řádu, která se dotkla i předávání na základě EZR, byla ve Sbírce zákonů České republiky publikována pod č. 459/2011 Sb. ke dni 30. prosince 2011. Pomocí ní došlo k zpřesnění dikce ust. § 404 odst. 2 písm. b) tr. řádu. Zákonodárce zdůraznil, že na základě EZR je možné žádat o vydání pachatele jen v případě *nepodmíněného* trestu odnětí svobody nebo jeho zbytku v délce nejméně čtyř měsíců nebo ochranného opatření spojeného s omezením svobody nebo jeho zbytku v délce nejméně čtyř měsíců. V praxi se měly objevit případy, kdy soudy interpretovaly ust. § 404 odst. 2 písm. b) tr. ř. platné do 1. ledna 2012 začínající slovy „*byla-li odsouzena k trestu odnětí svobody...“* tak, že EZR bylo možné vydat i v případech, kdy byl uložen trest odnětí

[88] Ust. § 404 tr. řádu.

svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen.[89] Taková úprava byla v rozporu se zásadou proporcionality. Novelizaci, která znění předmětného ustanovení změnila na *„má-li vykonat trest odnětí svobody...“* nelze tedy ohodnotit jinak než kladně.

Vzor EZR upravuje příloha č. 1 vyhlášky ministerstva spravedlnosti. Řízením na základě EZR se konkrétněji zabývám v kapitole jedenácté této práce.

[89] VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012 - IV. část* [online]. epravo.cz, 9. března 2012 [cit. 29. března 2012]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-iv-cast-80701.html>.

10. Exkurs do procesu implementace v některých dalších státech Evropské unie

EZR byl postupně proveden ve všech členských státech EU. Dle čl. 34 odst. 1 Rámcového rozhodnutí o EZR měly tehdejší členské státy přijmout opatření nezbytná pro zavedení EZR nejpozději do 31. prosince 2003. V téměř polovině z nich ale implentace proběhla s menším či větším prodlením, které např. v Německu, stejně jako v České republice, činilo 8 měsíců. Nejdéle se zavedením EZR otálela Itálie (16 měsíců), a to zejména kvůli nekompromisnímu postoji tehdejšího premiéra S. Berlusconiho.

Všechny členské státy musely v souladu s požadavkem právní jistoty přijmout zvláštní úpravu, přičemž největším problémem při zavádění institutu EZR do vnitrostátních právních řádů se ukázalo být prolomení zásady nevydávání vlastních státních příslušníků. Zatímco Ústavní soud ČR konstatoval pomocí eurokomforního výkladu čl. 14 odst. 4 Listiny, že časově omezené předání občana České republiky za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu či ochranného opatření není v rozporu s ústavním pořádkem, např. Nejvyšší soud Kypru naopak potvrdil, že předávání vlastních občanů je v rozporu s ústavou a kyperská ústava musela pak být pozměněna s platností ke dni 28. července 2006.

Ústavu muselo změnit také Polsko. Čl. 55 odst. 1 polské ústavy před přijetím změny stanovil, že extradice polského občana je zakázána („ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana“)[90], přičemž polská ústava dále neobsahovala žádné výjimky z tohoto zákazu. Pokusem, jak obhájit EZR při zachování původního znění ústavy, bylo tvrzení, že institut předávání je samostatným právním nástrojem odlišným od tradiční formy extradice a nespadá tedy pod zmíněný čl. 55.[91] Podle Ústavního tribunálu byl však ústavní zákaz extradice polských občanů komplexní a absolutní normou, který neumožňoval interpretační modifikaci, a vyloučil také jakékoliv doplňování takového ustanovení běžným zákonem.[92] Potvrdil tak prioritu polské ústavy a to pak vedlo k přijetí novely, která zavedla výjimky ze zákazu extradice v případech předávání polských občanů do jiného státu. Čl. 55 odst. 1 polské ústavy nyní stanoví, že extradice polského občana je zakázána s výjimkou případů stanovených v odst. 2 a 3 („ekstradycja obywatela polskiego jest zakazana, z wyjątkiem

[90] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Ústava Polské republiky) ze dne 2. dubna 1997, ve znění úst. zák. ze dne 7. 11. 2006.
[91] HAMUĽÁK, Ondrej. *Eurozatykač, tři ústavní soudy a dominance práva Evropské unie. Olomouc: Iuridicum Olomoucense*, 2011, s. 45.
[92] Tamtéž, s. 49.

przypadków określonych w ust. 2 i 3“), přičemž v odstavcích 2 a 3 jsou tyto výjimky stanoveny tak, aby byly slučitelné s Rámcovým rozhodnutím o EZR.[93]

Své ústavy dále revidovaly státy Portugalsko, Francie a Slovinsko. Portugalsko a Slovinsko vyřešily tyto otázky ještě před začátkem provádění Rámcového rozhodnutí o EZR.[94]

Už při sjednávání Rámcového rozhodnutí o EZR si tři státy v souladu s čl. 32 Rámcového rozhodnutí o EZR vymínily zvláštní režim. Byly jimi Rakousko, Itálie a Francie. Rakousko a Itálie si vymohly, že nebudou aplikovat EZR na činy spáchané přede dnem 7. srpna 2002. Francie si pak to samé vymínila ve vztahu k činům spáchaným přede dnem 1. listopadu 1993. Rakousko si dále vymohlo, že až do konce roku 2008 nebude předávat vlastní občany. Tyto výjimky byly schváleny Radou při přijímání Rámcového rozhodnutí o EZR.

Další výjimky v tomto ohledu, které zavedly státy (např. Lucembursko či Slovinsko) ve svých implementačních legislativách, aniž by je schválila Rada, byly v rozporu se závazky vyplývajícími z Rámcového rozhodnutí o EZR.[95]

Od 1. července 2006 byl mezi skandinávskými státy (Dánsko, Finsko, Norsko, Švédsko a Island) zaveden institut tzv. nordického zatýkacího rozkazu, který jde ve zjednodušení a zrychlení řízení ještě dále než EZR, a to např. eliminací důvodů pro odmítnutí předání nebo stanovením kratších lhůt pro řízení a pro realizaci předání osoby. Lze předpokládat, že podobným směrem půjde vývoj v rámci celé EU.[96]

---

[93] Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Ústava Polské republiky) ze dne 2. dubna 1997, ve znění pozdějších předpisů.

[94] Zpráva Komise založená na článku 34 rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (revidované znění) [SEK(2006) 79] KOM(2006) 8 v konečném znění. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0008:FIN:CS:PDF>.

[95] Tamtéž, s. 3.

[96] PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4. vydání. Praha: Linde, 2007, s. 67.

11. Řízení o předání podle české právní úpravy

A) Předávání osob z České republiky do jiného členského státu Evropské unie

Zásada nevydávání občanů České republiky cizímu státu k trestnímu stíhání či k výkonu trestu je prolomena v ustanovení § 10 odst. 2 tr. zák., podle něhož může být občan České republiky předán do jiného členského státu EU, a to pouze na základě EZR. Toto předávání je omezeno podmínkou vzájemnosti podle ustanovení § 403 odst. 2 tr. řádu. Ve vztahu ke třetím státům zůstává zachována původní úprava vydávání, tzn. klasické extradiční řízení, spolu s ústavně zakotvenou zásadou nevydávání vlastních občanů, přičemž rozhodující je státní občanství pachatele v době, kdy se rozhoduje o jeho vydání. U osob, které nejsou státními občany České republiky, se ve vztazích mezi členskými státy EU použije předávacích procedur na základě EZR prakticky bez výjimky.

EZR se doručí krajskému státnímu zastupitelství, v jehož obvodu má osoba, o jejíž předání jde, pobyt, nebo v jehož obvodu byla zadržena. Zda jsou dány podmínky pro předání, se zjišťuje v předběžném šetření dle ust. § 409 tr. řádu. Státní zástupce vyžádanou osobu vyslechne, pokud tak již neučinil v rámci zadržení, a seznámí ji s obsahem EZR, s možností souhlasit s předáním (tj. s možností vést zkrácené předávací řízení) a také s tím, že s vyslovením souhlasu s předáním je spojeno vzdání se uplatnění zásady speciality.

Státní zástupce předběžné šetření ukončí z důvodů, které jsou vyjmenovány v ust. § 409 odst. 3 tr. řádu. Jedná se například o případ, kdy členský stát, který by mohl žádat o předání, přes opakované výzvy nedoručil EZR nebo kdy vyžádaná osoba není podle právního řádu České republiky vzhledem ke svému věku trestně odpovědná za jednání, pro které byl EZR vydán. Předběžné šetření je ukončeno také podáním návrhu státního zástupce na předání hledané osoby příslušnému soudu podle ust. § 411 tr. řádu.

Soudem příslušným k rozhodnutí o předání do vyžadujícího státu je soud, u něhož působí krajské státní zastupitelství, jemuž se doručuje EZR (ust. § 408 odst. 3).

Příslušný soud může o návrhu na předání hledané osoby rozhodnout těmito způsoby:

- *Vyžádaná osoba nebude předána*. Je-li vyžádaná osoba ve vazbě, rozhodne zároveň o jejím propuštění. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek (ust. § 411 odst. 3 tr. řádu).
- *Vyžádaná osoba bude předána*. Soud ji v takovém případě vezme do předávací vazby. Pokud by vyžádaná osoba byla již v době rozhodování

v předběžné vazbě, soud rozhodne o přeměně této vazby na vazbu předávací. Proti tomuto rozhodnutí je přípustná stížnost, jež nemá odkladný účinek (ust. § 411 odst. 4 tr. řádu).

- *Soud zamítne předání vyžádané osoby z důvodů taxativně vymezených v ustanovení § 411 odst. 6 tr. řádu* (např. jestliže čin není trestný podle práva obou států, pokud nejde o jednání, u něhož se uplatní výjimka ze zásady oboustranné trestnosti, nebo jestliže se na trestný čin, pro který je EZR vydán, vztahuje amnestie udělená v České republice, nebo trestní stíhání či výkon trestu jsou v České republice promlčeny, pokud stíhání tohoto trestného činu spadá do působnosti trestních právních předpisů České republiky.

Předání může být v některých případech podmíněno poskytnutím určitých záruk vystavujícím justičním orgánem, o čemž blíže pojednává kapitola sedmá této práce. Není-li taková záruka poskytnuta, soud předání vyžádané osoby zamítne.

V souladu s Rámcovým rozhodnutím o EZR se EZR projednává a vykonává jako neodkladná záležitost. V případě souhlasu vyžádané osoby s předáním by mělo být pravomocné rozhodnutí o výkonu EZR přijato do deseti dnů od vyjádření tohoto souhlasu. V ostatních případech by mělo být rozhodnuto do šedesáti dnů od zatčení vyžádané osoby. V konkrétních případech může být tato lhůta prodloužena o dalších třicet dnů.

Rozhodnutí soud neprodleně oznámí příslušnému orgánu vyžadujícího státu a Policejnímu prezidiu České republiky, následně také Ministerstvu spravedlnosti. Nemůže-li soud rozhodnout o předání vyžádané osoby ani ve lhůtě prodloužené o třicet dnů, informuje o této skutečnosti příslušný orgán vyžadujícího státu a Eurojust[97].

Vyžádaná osoba je předána co nejdříve v den, který dohodnou dotyčné orgány, nejpozději do deseti dnů po přijetí pravomocného rozhodnutí o výkonu EZR. Brání-li předání vyžádané osoby v této lhůtě okolnosti, které jsou mimo kontrolu členských států, dotyčné orgány se neprodleně kontaktují a dohodnou nové datum předání, přičemž předání se uskuteční do deseti dnů od dohodnutí tohoto nového data. Předání osoby zařídí předseda senátu krajského soudu (ust. § 416 odst. 1 až 3 tr. řádu).

Předání lze výjimečně dočasně odložit ze závažných humanitárních důvodů, například existují-li závažné důvody domnívat se, že by to zřejmě ohrozilo život nebo

[97] Jednotka Evropské unie pro justiční spolupráci.

zdraví vyžádané osoby. Předání se pak uskuteční ve lhůtě deseti dnů od okamžiku, kdy tyto důvody pominou (ust. § 416 tr. řádu odst. 4).

Na základě ust. § 413a tr. řádu může soud rozhodnout o odložení předání vyžádané osoby také v souvislosti s jiným trestným činem, než pro který byl vydán EZR, pro účely trestního řízení vedeného v České republice nebo výkonu trestu pravomocně uloženého soudem České republiky, a to na dobu, po kterou je nezbytná její přítomnost v České republice.

B) Předávání osob z jiného členského státu Evropské unie do České republiky

Zdržuje-li se obviněný v předávajícím státě nebo je-li důvodné podezření, že se v něm zdržuje, a je-li třeba jej vyžádat, vydá soudce v přípravném řízení nebo předseda senátu v řízení před soudem na návrh státního zástupce EZR.[98] Podle rozsudku Evropského soudního dvora (nyní Soudní dvůr Evropské unie) ve věci Szymon Kozłowki, ze dne 17. července 2008[99], pro určení, zda mezi vyžádanou osobou a vykonávajícím členským státem existují vazby, na jejichž základě by bylo možné učinit závěr, že se na tuto osobu vztahuje výraz „zdržuje se“ ve smyslu čl. 4 bodu 6 Rámcového rozhodnutí o EZR, přísluší vykonávajícímu justičnímu orgánu provést celkové posouzení různých objektivních faktorů, zejména délky, povahy a podmínek její přítomnosti ve vykonávajícím státě, jakož i rodinné a ekonomické vazby, která tato osoba vůči vykonávajícímu členskému státu má.

Zákonné náležitosti EZR jsou vypočteny v ust. § 405 odst. 2 tr. řádu. Návrh státního zástupce může být podán buď samostatně poté, co byl vydán příkaz k zatčení podle ustanovení § 69 trestního řádu nebo mezinárodní zatýkací rozkaz podle ustanovení § 384 trestního řádu anebo zároveň s podáním návrhu na jejich vydání.

Vydání EZR je jednoduché, neboť stačí vyplnit formulář a ten pak zaslat SIRENE[100] anebo přímo vykonávajícímu justičnímu orgánu. Při popisu skutku je třeba volit krátké a srozumitelné věty tak, aby byly v překladu srozumitelné. Dále se musí uvést počet skutků trestného činu (nikoliv počet trestných činů jako právních kvalifikací). Při vydání EZR je nutné respektovat všechny zákonné náležitosti a rovněž princip

[98] Ust. § 405 odst. 1 tr. řádu.
[99] Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. července 2008 ve věci Szymon Kozłowki, C-66/08, Sb. rozh. s. 6041.
[100] Národní centrála SIRENE je součástí Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia ČR. Je národním ústředním bodem pro výkonnou schengenskou spolupráci a především pro pátrání cestou Schengenského informačního systému (SIS). Plní úkoly ústředního místa České republiky pro přeshraniční sledování, pronásledování a Evropský zatýkací rozkaz.

proporcionality, což znamená, že by měl být vydáván pouze v případech, kdy účelu nelze dosáhnout jinak, např. prostřednictvím právní pomoci.[101]

EZR doručí soud, který jej vydal, Policejnímu prezidiu České republiky k pořízení záznamu v Schengenském informačním systému[102] za účelem zatčení a předání osoby, stejnopis EZR současně doručí ministerstvu spravedlnosti.

Osobu, která byla předána z jiného členského státu, nelze v souladu se zásadou speciality stíhat či omezit její osobní svobodu pro jiný trestný čin spáchaný před předáním než ten, pro který byla předána. Výjimky z této zásady stanoví ust. § 406 odst. 1 tr. řádu.

Byl-li obviněnému, který byl do České republiky předán z jiného členského státu, uložen trest odnětí svobody či ochranné opatření spojené s omezením osobní svobody, soud započítá do celkové doby odnětí svobody dobu vazby vykonané v souvislosti s výkonem EZR.

11.1. Souběh více zatýkacích rozkazů

Je-li do právní moci rozhodnutí o předání na tutéž vyžádanou osobu doručeno více EZR, rozhodne příslušný soud na návrh státního zástupce o tom, který EZR bude vykonán. Zváží přitom okolnosti, závažnost a místo spáchání trestných činů, data vydání EZR a zda byly vydány za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody či ochranného opatření spojeného s omezením svobody.[103]

Vydá-li jeden vyžadující stát dva EZR, na jejichž základě je vyžadováno předání téže osoby, není to překážkou předání vyžádané osoby, jen se neuplatní výše zmíněná volba. Stát, jemuž byla již vyžádaná osoba předána, může dodatečně požádat o souhlas se stíháním (výkonem trestu nebo ochranného opatření) jiných trestných činů spáchaných před předáním.[104]

Je-li na tutéž vyžádanou osobu doručen EZR i žádost o vydání, rozhodne příslušný soud nejprve o předání podle ust. § 411 a o tom, zda je vydání přípustné podle ust. § 397. Rozhodne-li v obou případech kladně, předloží věc ministerstvu spravedlnosti k rozhodnutí, zda bude vykonán EZR nebo zda bude vyhověno žádosti o vydání.

---

[101] ZEMAN, Pavel. Dosavadní zkušenosti s aplikací evropského zatýkacího rozkazu ve srovnání s mezinárodním zatykačem. *Trestní právo*, 2010, roč. 14, č. 1, s. 24 - 30.

[102] Podle ust. § 404a tr. řádu má záznam pořízený na žádost příslušného justičního orgánu členského státu v Schengenském informačním systému za účelem zatčení a předání osoby pro účely předávacího řízení stejné účinky jako Evropský zatýkací rozkaz; pořízení takového záznamu zároveň nahrazuje zaslání evropského zatýkacího rozkazu státu, v němž se nachází osoba, o jejíž předání se žádá.

[103] Ust. § 419 odst. 1 tr. řádu.

[104] Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. února 2007, sp. zn. Nt 453/207.

12. Fungování evropského zatýkacího rozkazu v praxi

Rámcové rozhodnutí o EZR ze dne 13. června 2002 začalo být mezi členskými státy státy uplatňováno ode dne 1. ledna 2004. Ze statistiky sestavené za období od roku 2005 do roku 2009 vyplývá, že bylo vydáno 54 689 EZR a z toho 11 630 jich bylo vykonáno. Během uvedeného období souhlasilo mezi 51 % a 62 % vyžádaných osob se svým předáním, které trvalo v průměru 14 až 17 dnů. Průměrná doba předání u osob, které s předáním nesouhlasily, byla 48 dnů. Tento stav vyznívá velmi příznivě ve srovnání se stavem před zavedením EZR, kdy vydání vyžádaných osob trvalo průměrně rok.[105]

Komise ve své třetí hodnotící zprávě Evropskému parlamentu a Radě o provádění Rámcového rozhodnutí o EZR ze dne 11. dubna 2011 uvádí, že ačkoliv se EZR ukázal být v praxi úspěšným nástrojem vzájemného uznávání, jsou zde přetrvávající nedostatky, a to zejména u provádění na vnitrostátní úrovni. Komise při tomto tvrzení vycházela ze stanovisek členů Evropského parlamentu a vnitrostátních parlamentů, obhájců ve věcech trestních, občanů a skupin občanské společnosti.

Za jeden z největších problémů, podkopávající důvěru v používání EZR, byl označen fakt, že mezi vystavujícími a vykonávajícími státy neexistuje jednotný systém kontroly proporcionality. To způsobuje, že EZR jsou vydávány pro trestné činy, které sice spadají do vymezení stanoveného v čl. 2 odst. 1 Rámcového rozhodnutí o EZR, avšak nejsou dostatečně závažné, aby odůvodňovaly opatření a spolupráci, kterou vyžaduje výkon EZR. Kvůli chybějící kontrole ve vykonávajících státech pak musí být žádosti o předávání u relativně méně závažných trestných činů vykonány.

Ustanovení čl. 2 odst. 1 Rámcového rozhodnutí o EZR stanoví, že „evropský zatýkací rozkaz *lze* vydat v případech jednání…“. Před vydáním EZR by mělo být posouzeno několik aspektů, včetně závažnosti trestného činu, trvání trestu, existence alternativního přístupu a měla by být rovněž provedena analýza nákladů a přínosů vykonání EZR. Rada proto navrhla novelizaci příručky k EZR týkající se proporcionality. Novelizovaná příručka stanoví faktory, které je třeba vzít v úvahu při vydávání EZR, a alternativy, které je třeba před jeho vydáním zvážit. Pokud se členské státy budou

[105] Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy [SEK(2011) 430]
KOM(2011) 175 v konečném znění. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:CS:HTML>.

novelizovanou příručkou řídit, stane se základem pro určitý jednotný přístup ke kontrole proporcionality. Komise tento přístup schválila.

Za další problematický jev spojený s aplikací EZR byl označen neexistující nárok na právní zastoupení ve vystavujícím státě během postupu předávání ve vykonávajícím státě a dále vazební podmínky v některých členských státech v kombinaci s předsoudní vazbou předávaných osob, která v určitých případech trvá příliš dlouho.

Z hodnotící zprávy Komise z 11. dubna 2011 vyplývá, že i když je EZR pro členské státy velmi užitečným nástrojem při boji s trestnou činností, existuje stále prostor pro jeho zlepšení, a to především v oblasti jeho provádění a uplatňování, při kterém musí mít prioritu ochrana základních práv.

13. Závěr

Institut evropského zatýkacího rozkazu nahradil mezi členskými státy dosavadní extradiční řízení přímým a neformálním předáním osob stíhaných a hledaných pro spáchání trestného činu. Jak vyplývá ze statistik, podstatně zefektivnil systém předávání pachatelů trestných činů v rámci evropské justiční spolupráce, což se projevuje jednak větším počtem osob předaných do rukou spravedlnosti oproti minulosti, jednak podstatně kratší dobou celé předávací procedury. Na základě dosavadního fungování jej lze považovat za jeden z největších úspěchů evropské integrace jako vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva.

Pokud má být ale evropský zatýkací rozkaz opravdu účinným a legitimním nástrojem, je nutné, aby jej členské státy správným způsobem používaly. V tomto ohledu nelze opomenout některé přetrvávající nedostatky, jakými jsou např. nejednotný systém kontroly proporcionality a celkově nedostatečná harmonizace procesních standardů v EU. Účinnost evropského zatýkacího rozkazu tak může být snižována kvůli obavám o dodržování základních lidkých práv v členských státech a možnému užívání evropského zatýkacího rozkazu v případech, které nejsou příliš závažné. V této oblasti je zapotřebí stanovení jasnějších a podrobnějších pravidel.

Kroky k nápravě zmíněných nedostatků již byly na úrovni EU učiněny prostřednictvím přijetí předpisů posilujících právo na spravedlivý proces, týkajících se např. práva na tlumočení či práva na informace, a dále pomocí novelizace příručky k evropskému zatýkacímu rozkazu za účelem sjednocení systému kontroly proporcionality, kterou by se státy měly při vydávání evropského zatýkacího rozkazu řídit. Je však nutné si uvědomit, že hlavní odpovědnost za zlepšení uplatňování evropského zatýkacího rozkazu nesou členské státy. Ty musí opatření EU včas a vyhovujícím způsobem začlenit do svých právních předpisů a dále dbát o zachovávání zásady proporcionality, tedy v každém jednotlivém případě vydání evropského zatýkacího rozkazu řádně zvažovat faktory jako závažnost trestného činu, poměr nákladů a přínosů při jeho vydání nebo existence alternativního přístupu. To vše by mělo být zastřešeno skutečným prováděním kontroly lidských práv. Celkově je tedy zapotřebí upravit postupy jednotlivých členských států v právních předpisech i v praxi, neboť jak vyplývá z hodnotících zpráv Komise, je v této oblasti stále co zdokonalovat.

Co se týče právní úpravy evropského zatýkacího rozkazu v České republice, je možné konstatovat, že je vcelku vyhovující. Systém předávání je zakotven v hlavě dvacáté páté trestního řádu nazvané „Právní styk s cizinou“, kam je logicky zařazen po obecných ustanoveních a ustaveních upravujících klasickou extradici. Postupy klasické extradice a předávání na základě evropského zatýkacího rozkazu jsou upraveny samostatně, avšak obecná ustanovení upravující vydávání se částečně používají i v případě evropského zatýkacího rozkazu a konkrétní ustanovení o vydávání se uplatňují na předávací postupy podpůrně. Tento způsob právní úpravy by mohl vést k nedorozumění, zda je možné na evropský zatýkací rozkaz použít některá ustanovení zakotvená v té části trestního řádu, která pojednává o vydávání. S ohledem na to, že se zásady a postupy vydávání výrazně liší od předávacího řízení, dalo by se *de lege ferenda* uvažovat o změně trestního řádu tak, aby tyto dva systémy byly od sebe důrazněji odděleny.

Po poslední provedené novele tr. řádu publikované ve Sbírce zákonů ČR pod č. 459/2011 Sb. ke dni 30. prosince 2011 došlo k zpřesnění dikce ust. § 404 odst. 2 písm. b) tr. řádu. Zákonodárce zdůraznil, že na základě evropského zatýkacího rozkazu je možné žádat o vydání pachatele jen k výkonu *nepodmíněného* trestu odnětí svobody. V praxi se měly objevit případy, kdy soudy interpretovaly zmíněné ustanovení platné do 1. ledna 2012 tak, že evropský zatýkací rozkaz bylo možné vydat i v případech, kdy byl uložen trest odnětí svobody, jehož výkon byl podmíněně odložen. Taková úprava byla v rozporu se zásadou proporcionality, její novelizaci proto nelze ohodnotit jinak než kladně.

Aktuální znění trestního řádu by se dalo na základě hodnotící zprávy České republice ze dne 2. prosince 2008 (15691/2/08 REV 2), jež byla vypracována skupinou odborníků zvolených členskými státy za účelem zhodnocení praktického uplatňování evropského zatýkacího rozkazu, doplnit ještě zavedenením jasných a striktních časových lhůt pro předběžné šetření státního zástupce a soudní řízení (včetně řízení před odvolacím soudem a ústavním soudem), a tím zajistit plnění časových lhůt stanovených v Rámcovém rozhodnutí o EZR.

Celkově ale považuji úpravu evropského zatýkacího rozkazu v českém právním řádu za dostačující a odpovídající požadavkům Rámcového rozhodnutí o EZR. Do budoucna bych proto doporučila zaměřit se spíše na zlepšení kontrolního mechanismu jeho uplatňování, a to především v oblasti komunikace a spolupráce mezi všemi subjekty účastnícími se předávacího řízení a dále v oblasti ochrany lidských práv.

14. Seznam použitých pramenů

Knižní publikace:

- CÍSAŘOVÁ, Dagmar, FENYK, Jaroslav a kol. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Linde, 2006. 822 s.
- FENYK, Jaroslav, KLOUČKOVÁ, Světlana. *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech*. 2. vydání. Praha: Linde, 2005. 1019 s.
- HAMUĽÁK, Ondrej. *Eurozatykač, tři ústavní soudy a dominance práva Evropské unie. Olomouc: Iuridicum Olomoucense*, 2011, 132 s.
- HERCZEG, Jiří. Evropský zatýkací rozkaz. In *Acta Universitatis Carolinae – Iuridicia 2/2008: Vybrané otázky europeizace trestního procesu.* Praha: Karolinum, 2008, 99 s.
- HÖLLANDER, Pavel. *Základy všeobecné státovědy*. Praha: Všehrd, 1995. 173 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné.* 2. vydání. Praha: Leges, 2011, 896 .
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 2. vydání. Praha: Leges, 2011. 816 s.
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou.* 2. vydání podle stavu k 1. 12. 2011. Praha: Nakladatelství Leges, 2011. 1280 s.
- KMEC, Jiří. *Evropské trestní právo – Mechanismy europeizace trestního práva a vytváření skutečného evropského práva.* Praha: C. H. Beck, 2006. 218 s.
- KLOUČKOVÁ, Světlana. Evropský zatýkací rozkaz. In *Acta Universitatis Carolinae – Iuridicia 2/2005: Aktuální otázky europeizace trestního práva.* Praha: Karolinum, 2005, 122 s.
- KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo hmotné – obecná část*. Praha: C. H. Beck, 2009, 840 s.
- LOCKE, John. *Druhé pojednání o vládě*, česky v překladu J. Krále. Praha: Svoboda, 1992. 184 s.
- PAVLÍČEK, Václav a kol. *Suverenita a evropská integrace – k ústavněprávním souvislostem vstupu České republiky do Evropské unie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 1999. 316 s.
- PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda, I. díl - Obecná státověda.* Praha: Linde, 1998. 368 s.
- PIKNA, Bohumil. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4. vydání. Praha: Linde, 2007. 512 s.

- POLÁK, Přemysl, HÝBLOVÁ, Helena. *Přehled judikatury k mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 98 s.
- POLÁK, Přemysl. *Úprava mezinárodní právní pomoci v trestních věcech v rámci Evropské unie s přihlédnutím k ochraně jejich finančních zájmů.* Praha: Masarykova univerzita Brno, 2003. 203 s.
- TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde, 2009. 464 s.
- WEYR, František. *Československé právo ústavní.* Praha: Melantrich, 1937. 339 s.

Periodika:

- KALVODOVÁ, Věra. Institut trestu v evropském právním prostředí - vybrané otázky. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2010, roč. 18, č. 4, s. 330 - 336.
- POLÁK, Přemysl. Evropský zatýkací rozkaz. *Právní fórum*, 2004, roč. 142, č. 2, s. 16 - 22.
- ZEMAN, Pavel. Dosavadní zkušenosti s aplikací evropského zatýkacího rozkazu ve srovnání s mezinárodním zatykačem. *Trestní právo*, 2010, roč. 14, č. 1, s. 24 - 30.

Právní předpisy:

Legislativa ČR:

- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Listina základních práv a svobod, vyhlášená předsednictvem České národní rady dne 16. 12. 1992 jako součást ústavního pořádku České republiky pod č. 2/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Legislativa EU/ES:

- Amsterodamská smlouva ze dne 2. října 1977. Úř. věst. EU C 340 ze dne 10. listopadu 1997.
- Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie 2008/C 115/01. Úř. věst. EU C 115, 9. května 2008, 388 s.

- Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství 2007/C 306/01. Úř. věst. EU C 306, 17. prosince 2007, 229 s.
- Rámcové rozhodnutí Rady Evropské unie 2002/584/JVV ze dne 13. 6. 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi jednotlivými členskými státy. Úř. věst. L 190, 18. 7. 2002, s. 1.

Další legislativa:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Ústava Polské republiky) ze dne 2. dubna 1997, ve znění úst. zák. ze dne 7. 11. 2006.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Ústava Polské republiky) ze dne 2. dubna 1997, ve znění pozdějších předpisů.

Judikáty:

- Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. prosince 1974 ve věci Van Duyn v. Home Office, 4l/74, Sb. rozh. s. 1337.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. června 2005 ve věci Trestní řízení proti Marii Pupino, C-105/03, Sb. rozh. s. 5285.
- Rozsudek Soudního dvora ze dne 17. července 2008 ve věci Szymon Kozłowki, C-66/08, Sb. rozh. s. 6041.
- Nález Ústavního soudu ze dne 26. listopadu 2008, sp. zn. Pl. ÚS 66/04.
- Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. července 2000, sp. zn. II. ÚS 280/98.
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. prosince 2006, sp. zn. 2 To 94/2006 (Rt 4/2008).
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 24. listopadu 2006, sp. zn. Nt 466/2006.
- Usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 5. února 2007, sp. zn. Nt 453/207.

Internetové zdroje:

- BRYCHTOVÁ, Kateřina. *Evropské trestní právo procesní* [online]. jurisprudence.cz, 16. prosince 2005. Dostupné na <http://www.jurisprudence.cz/clanek.html?id=1083&seznamtyp=&rocnik=&cislo=>.

- KLAUS, Václav. *Vysvětlení důvodů prezidentského veta novely trestního zákona a trestního řádu* [online]. klaus.cz, 23. srpna 2004. [cit. 1. března 2012]. Dostupné na <http://www.klaus.cz/clanky/341>.
- TOMÁŠEK, Michal. *Existuje „evropské trestní právo“?* [online]. iPravnik.cz, 26. května 2004. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_3743/existuje-evropske-trestni-pravo.aspx>.
- VICHEREK, Roman. *Co je nového v trestním řádu od 1.1.2012 - IV. část* [online]. epravo.cz, 9. března 2012. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/co-je-noveho-v-trestnim-radu-od-112012-iv-cast-80701.html>.
- Důvodová zpráva k vládnímu návrhu na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění ústavního zákona č. 162/1998, sněmovní tisk 513. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=513&CT1=0>.
- Zpráva Komise založená na článku 34 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (revidované znění) [SEK(2006) 79] KOM(2006) 08 v konečném znění. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0008:FIN:CS:PDF>.
- Hodnotící zpráva o čtvrtém kole vzájemných hodnocení „praktické uplatňování Evropského zatýkacího rozkazu a odpovídajících postupů předávání mezi členskými státy“ – zpráva České republice ze dne 2. prosince 2008, 15691/1/08 REV. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:CS:HTML>.
- Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy [SEK(2011) 430] KOM(2011) 175 v konečném znění. Dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0175:FIN:CS:HTML>.

15. Abstrakt

Tato práce popisuje evropský zatýkací rozkaz, nástroj mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech uplatňující se mezi členskými státy Evropské unie. Úvodní část pojednává o otázkách s evropským zatýkacím rozkazem úzce spojených, kterými jsou europeizace trestního práva, idea státní suverenity a extradice. Těžiště práce spočívá v analýze evropského zatýkacího rozkazu samotného jednak z pohledu přijetí Rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, jednak z pohledu jeho implementace do českého právního řádu. Provedená analýza je završena krátkým exkursem do procesu implantace v některých dalších členských státech, kapitolou o fungování evropského zatýkacího rozkazu v praxi, problémech spojených s jeho aplikací a zhodnocením jeho právní úpravy v českém právním řádu.

Abstract

The thesis describes the European arrest warrant, an instrument of international judicial cooperation in criminal matters applied between Member States of the European Union. The introductory part discusses the issues closely related to the European arrest warrant, namely europeanization of criminal law, the idea of state sovereignty and the extradition. The main focus of the thesis is put on the European arrest warrant itself, both in terms of adoption of the Framework Decision on the European arrest warrant and surrender procedures between Member States, and in terms of its implementation into the Czech legal order. The analysis is completed by a short excursion into the process of implementation of the European arrest warrant in individual member states, followed by chapter on the functioning of the European arrest warrant in practice and problems associated with its application and evaluation of its legislation in the Czech legal order.

16. Klíčová slova

Europeizace trestního práva
Evropský zatýkací rozkaz
Extradice
Implementace
Mezinárodní justiční spolupráce
Oboustranná trestnost
Prostor svobody, bezpečnosti a práva
Rámcové rozhodnutí o Evropském zatýkacím rozkazu
Reciprocita
Specialita
Suverenita
Vzájemné uznávání soudních rozhodnutí

Keywords:

Europeanisation of criminal law
The European arrest warrant
Extradition
Implementation
International judicial cooperation
Double criminality
Area of freedom, security and justice
Framework Decision on the European Arrest Warrant
Reciprocity
Speciality
Sovereignty
Mutual recognition of judicial decisions